

Desinformasjon og ytringsfrihet

Kan staten begrense spredningen av desinformasjon etter EMK art. 10?

Kandidatnummer: 68

Antall ord: 14979

(PS! Bruk ordtellingsfunksjon. Fotnoter og sluttnoter skal medregnes i ordgrensen. Forord, forside, innholdsfortegnelse, registre, litteraturliste og vedlegg medregnes ikke.)

JUS399 Masteroppgave
Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

10.05.2023

Innhold

Innledning.....	1
1. Problemstillinger	1
i. Hovedproblemstilling	2
ii. Underproblemstilling.....	2
2. Hva er ytringsfrihet	2
3. Avgrensning av oppgavens rammer	4
i. Rettslig avgrensning.....	4
ii. Avgrensning etter typen ytring	5
4. Definisjoner.....	5
i. Ytring	5
ii. Ulike typer løgn: Feilinformasjon og Desinformasjon	6
5. Problemet med ytringsfriheten	8
i. Skadepotensialet	8
ii. Hvem skaper og sprer desinformasjon?.....	10
iii. Hvorfor skapes og spres desinformasjon?	10
iv. Hvorfor er desinformasjon å anse som et problem med ytringsfriheten?.....	11
v. Oppsummering.....	12
Hoveddel	12
1. Analyse av rettsavgjørelser fra den Europeiske Menneskerettighetsdomstolen	12
i. Grunnlag for utvalget av rettsavgjørelser	13
ii. Hvilke problemer valget av rettsavgjørelser kan medføre	14
Case of Lingens v. Austria	14
Case of Oberschlick v. Austria.....	17
Case of Castells v. Spain	19
Case of Thorgeir Thorgeirson v. Iceland	20
Case of Salov v. Ukraine.....	22
Case of Lombardo and Others v. Malta	24
Case of Brzezinski v. Poland.....	25
Case of Udovychenko v. Ukraine	27
2. Drøftelse og konklusjon	29
Hovedregel for legitime inngrep	29
Legitimt formål	29
i. Når er et formål legitimt?.....	30
Nødvendig i et demokratisk samfunn.....	30
i. Presserende sosialt behov	31
a. Offentlige personer og myndighetene.....	31
b. Tema av allmenn interesse.....	31

c.	Del av en opphetet offentlig debatt	32
d.	Ivaretagelsen av grunnleggende demokratiske systemer og prosesser	32
e.	Ivareta andres rykte eller privatliv	32
ii.	Proporsjonalt med det legitime målet	33
a.	Ytrers gode tro	33
b.	Meningsytringer og faktaytringer	33
c.	Ytrers hensikt	34
d.	Informasjonens opphav	34
e.	Typen inngrep, størrelse og effekt	34
	Konklusjon	34
i.	Hovedproblemstilling: Kan staten gjøre inngrep i ytringsfriheten i tilfeller hvor ytringen består av desinformasjon med skadehensikt?	34
ii.	Underproblemstilling: Kan staten gjøre inngrep i ytringsfriheten i tilfeller hvor ytringer inneholder én eller flere usannheter?	35
	Avslutning	35
	Litteraturliste	37
	Artikler fra internett	37
	Avgjørelser fra den Europeiske Menneskerettighetsdomstolen	38
	Avgjørelser fra andre domstoler	40
	Internasjonale konvensjoner	40
	Norske lover, forarbeider og rettsavgjørelser	40
	Uttalelser fra internasjonale organisasjoner	41
	Vitenskapelige artikler og rapporter	42

Innledning

Løgn har alltid vært en del av samfunnet. Skadepotensialet til en løgn er avhengig av løgnerens mulighet til å spre løggen, som tidligere har vært begrenset grunnet mangelen på massespredningsteknologi. Tidligere ville en løgn vært begrenset til løgnerens egen omgangskrets, da muligheten til å spre et budskap til større persongrupper i hovedsak var forbeholdt massemedia, kjendiser og politikere. Med innføringen av sosiale medier har dette endret seg. Nå kan hvem som helst spre hva som helst når som helst og til store deler av samfunnet. Denne eksplosive utviklingen i ytringsfriheten er i stor grad positiv, da den gir flere personer en stemme i den offentlige samtalen, men kommer ikke uten fare for misbruk.

Uttrykkene desinformasjon og feilinformasjon har blitt anvendt av både allmennheten og akademikere for å definere ulike typer usanne ytringer. Det er likevel ingen generell enighet om nøyaktig hvilke usannheter som sorteres under hver av disse. Likevel kan man se at desinformasjon for det meste blir anvendt på de mest alvorlige løgnene, gjerne der ytreren enten vet at ytringen er usann, har skadehensikt med ytringen eller begge, mens feilinformasjon blir brukt på de mindre alvorlige løgnene. De siste årene har verden fått oppleve hvilket skadepotensiale desinformasjon kan ha, dersom den spres av rett person, på rett tid og til rett sted. Problemet har vært forsøkt løst gjennom faktasjekking, bevisstgjøring og utdanning. På lang sikt vil det kunne vise seg at dette er de beste tiltakene, men på kort sikt er det lite trolig at de vil være tilstrekkelige.

Til tross for dette har det vært svært lite fokus på hvilken adgang staten har til å begrense spredningen av desinformasjon. Denne oppgaven vil derfor forsøke å besvare dette spørsmålet gjennom en analyse av relevant rettspraksis fra den Europeiske Menneskerettighetsdomstolen (EMD).

Oppgaven vil innledningsvis presentere problemstillingene og gi en kort gjennomgang av bakgrunnen for ytringsfriheten i Norge, før det foretas en rettslig avgrensning av oppgavens rammer. Deretter vil oppgaven definere sentrale begreper og utdype problemet desinformasjon og feilinformasjon utgjør for ytringsfriheten. Oppgavens hoveddel vil bestå i analysen av relevant praksis fra EMD, før de regler og prinsipper som har kommet frem gjennom analysen anvendes på problemstillingen.

1. Problemstillinger

I denne oppgaven vil det opereres med én hovedproblemstilling og én underproblemstilling. Disse vil nå presenteres og forklares.

i. Hovedproblemstilling

Oppgavens hovedproblemstilling fokuserer på den mest problematiske typen ytringer, nemlig desinformasjon med skadehensikt. Uttrykket defineres senere i oppgaven, men er de ytringene hvor det foreligger usann informasjon, skapt og delt med bevissthet om ytringens usannhet og dens skadepotensiale, og med hensikt å oppfylle skadepotensialet. Uttrykket omfatter derfor de ytringer som har størst sannsynlighet for å påføre samfunnet eller privatindividet skade, og anses derfor å være de ytringer staten vil ha størst behov for å inngrep i.

Dette antas også å være den typen ytring EMD vil ha færrest innvendinger mot å begrense spredningen av, nettopp fordi yrter er kjent med ytringens usannhet og har til hensikt å skade samfunnet eller individet på en måte som vil bryte med grunnlaget for den Europeiske Menneskerettighetskonvensjonen (EMK).¹ Helt problemfritt vil en innskrenking i ytringsfriheten likevel ikke være, selv i disse tilfellene, da enhver statlig begrensning vil kunne medføre en nedkjølende effekt på den offentlige samtalen.

Oppgavens hovedproblemstilling er dermed som følger:

- Kan staten gjøre inngrep i ytringsfriheten i tilfeller hvor ytringen består av desinformasjon med skadehensikt?

ii. Underproblemstilling

Oppgavens underproblemstilling fokuserer på løgn generelt, og vil forsøke å besvare et mer grunnleggende spørsmål om ytringsfrihetens rammer, nemlig hvilket beskyttelsesnivå ytringsfriheten gir usannheter?

Samtidig som underproblemstillingen skal forsøke å besvare dette mer grunnleggende spørsmålet, er det fortsatt viktig at dette knyttes til oppgavens formål, nemlig å vurdere statens mulighet til å begrense spredningen av usanne ytringer. Oppgavens underproblemstilling er dermed som følger:

- Kan staten gjøre inngrep i ytringsfriheten i tilfeller hvor ytringer inneholder én eller flere usannheter?

2. Hva er ytringsfrihet

Menneskerettighetene har lenge stått sterkt i Norge, dess mer siden innføringen av Menneskerettighetsloven² og innføringen av sentrale menneskerettigheter i Grunnloven³. Av menneskerettighetene er vernet av frie ytringer kanskje den viktigste, da denne gir borgerne

---

¹ Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Roma, 4. November 1950.

² Lov av 21. mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettighetsloven), *mrl*.

³ Lov av 17. mai 1814 Kongeriket Norges Grunnlov (Grunnloven).

(og enhver annen person, både fysisk og juridisk)⁴ adgang til å spre alle typer informasjon, inkludert kritikk mot statsstyret. Ytringsfriheten kan anses som det mest effektive verktøyet individet har for å forhindre og avsløre maktovergrep i samfunnet.

Ytringsfriheten i Norge følger av Grunnloven § 100 og Menneskerettighetsloven, som fastsetter EMK og den Internasjonale Konvensjonen om Sosiale og Politiske Rettigheter⁵ (ICCPR) som norsk lov. Selv om begge disse konvensjonene gjelder likeverdig i norsk rett, går det frem av rettspraksis fra Høyesterett at vernet etter ICCPR ikke går lenger enn vernet etter EMK.⁶ Det er også klart at rettspraksis fra den Europeiske Menneskerettighetsdomstolen har hatt særs større innvirkning på norsk rettspraksis enn ICCPR. Grunnet ytringsfrihetens sentrale stilling i menneskerettighetene har EMD vært svært forsiktig med å åpne for inngrep i denne friheten, selv om åpnes for i konvensjonsteksten.⁷

Grunntanken bak et sterkt ytringsfrihetsvern er at staten ikke skal kunne tie kritiske stemmer i samfunnet, men dette vernet er under press i flere europeiske stater hvor autoritære krefter er på fremmarsj. De siste årene har likevel vist at det sterke vernet har fremhevet et annet problem; spredning av løgner og konspirasjonsteorier. Fremveksten av sosiale medier har muliggjort en raskere og mer vidtrekkende spredning av løgn og konspirasjonsteorier enn noensinne i, og denne spredningen kan medføre store problemer for samfunnet.

Spredningen av løgner var på sitt absolutt synligste i USA under presidentvalgene i både 2016 og 2020 og i mellomvalgene i 2018 og 2022, men liknende eksempler har vi også i Europa; både under Brexit-avstemningen i Storbritannia i 2016⁸ og under presidentvalget i Moldova i 2016 og i 2020.⁹

Tilfeller av konspirasjonsteorier som spres på sosiale medier finner vi også i Norge. I en gjennomgang av konspirasjonsteorier om koronaviruset fant Faktisk.no over 10.000 innlegg med konspirasjonsteoretisk innhold på forskjellige norske facebook-grupper.¹⁰ Selv om det er svært usikkert hvor stor effekt disse konspirasjonsteoriene har hatt på den norske vaksinasjonsgraden, uttalte Naima Said Sheikh, hovedforskeren bak en studie på vaksinasjonsgrad blant innvandrere i Norge, at mange uttalte at de «ser ikke på norsk TV» og «leser ikke norske aviser» og at informasjonen de mottok i stor grad «var basert på konspirasjonsteorier og feilinformasjon fra hjemlandet».¹¹

---

⁴ *Grl*, § 100 tredje ledd, jf. NOU 1999:27, s. 242.

⁵ International Covenant on Civil and Political Rights, 16. December 1966, entry into force: 23 March 1976.

⁶ HR-2021-526-A, avsnitt 29.

⁷ EMK art. 10 annet ledd.

⁸ <https://www.csis.org/blogs/brexit-bits-bobs-and-blogs/did-russia-influence-brexit>.

⁹ <https://www.epde.org/en/news/details/moldova-before-the-runoff-elections-smear-campaigning-disinformation-and-accusations-of-voter-fraud.html>.

¹⁰ <https://www.faktisk.no/artikler/Og4px/konspirasjonsteorier-dominerer-vaksinediskusjonen-pa-facebook>.

¹¹ <https://forskning.no/covid19-innvandring-vaksiner/feilinformasjon-og-konspirasjonsteorier-kan-ha-gjort-at-faerre-innvandrere-tok-covid-19-vaksine/2170478>.

3. Avgrensning av oppgavens rammer

Fordi spørsmålene rundt ytringsfriheten og menneskerettighetene er mange vil jeg foreta et par begrensninger i oppgavens rekkevidde. Disse begrensningene vil jeg utpense her.

i. Rettslig avgrensning

Ytringsfriheten følger, som nevnt, av Grunnloven § 100 og av menneskerettighetsloven, som fastsetter den Europeiske Menneskerettighetskonvensjonen (EMK) og den Internasjonale Konvensjonen om Sivile og Politiske Rettigheter (ICCPR) som norsk lov. Som nevnt innledningsmessig, har rettspraksis fra den Europeiske Menneskerettighetsdomstolen (EMD) hatt vesentlig større direkte innvirkning på norsk rettspraksis enn ICCPR. Dette er også påpekt, som nevnt, av Høyesterett i flere rettsavgjørelser.¹² Av denne grunn vil denne oppgaven fokusere på rettspraksis fra EMD, og ikke på rettspraksis etter ICCPR.

Den Europeiske Menneskerettighetsdomstolen har siste ord ved tolkning og anvendelse av konvensjonsbestemmelsene, jf. EMK art. 32, og avgjørelser fra domstolen har bindende virkning overfor statene som er part i saken, jf. EMK art. 46. Høyesterett uttalte likevel i Rt. 2015 s. 93 i avsnitt 57 at selv om menneskerettighetene «skal tolkes i lys av de folkerettslige forbildene» har «fremtidig praksis fra de internasjonale håndhevingsorganene ikke [...] samme prejudikatsvirkning ved grunnlovstolkningen som ved tolkningen av de parallelle konvensjonsbestemmelsene» og at det er Høyesterett som «har ansvaret for å tolke, avklare og utvikle Grunnlovens menneskerettighetsbestemmelser».

Til tross for at Høyesterett har tatt dette forbeholdet om at avgjørelser fra EMD ikke nødvendigvis vil ha prejudikatsvirkning for menneskerettighetene nedfelt i Grunnloven, er det foreløpig ingenting som tilsier at Høyesterett ønsker å fravike avgjørelsene til EMD. Det er også vanskelig å se hvordan Høyesterett skal kunne komme til avvikende resultater fra EMD når dette vil kunne medføre at Norge blir dømt i en etterfølgende anke til EMD.

Jeg antar derfor at norsk rettspraksis samsvarer med rettspraksis fra EMD, også i tiden etter Høyesteretts uttalelse i 2015, og vil fortsette å gjøre dette i fremtiden. Oppgaven er derfor begrenset til å vurdere rettspraksis fra EMD med den forutsetning at dette vil gjelde likelydende for Norge.

---

¹² Ibid. note 6.

ii. Avgrensning etter typen ytring

I denne oppgaven vil fokuset være på løgn, altså faktisk usanne ytringer. Det finnes flere ulike typer ytringer som vil kunne berøres av regler som setter grenser for adgangen til spredning av løgnaktige ytringer, og det har derfor vært nødvendig å foreta en begrensning i hvilke typer ytringer som vurderes. Denne oppgaven vil derfor ikke fokusere nevneverdig på verken humorbaserte eller satiriske ytringer. Det følger av rettspraksis fra EMD¹³ at det finnes en grense for hva som er akseptabelt av satiriske ytringer, men denne anses å ha lite relevans for den potensielle grensen for løgn.

4. Definisjoner

Denne oppgaven vil i hovedsak anvende definisjoner som allerede finnes i norsk rettspraksis. Det er allikevel nødvendig å fastsette noen egne definisjoner for oppgaven, da ikke alle uttrykkene som skal anvendes er klagjorte eller allment anvendt i norsk juridisk litteratur. Definisjonene som presenteres her er en blanding av definisjoner hentet fra norsk og internasjonal juridisk litteratur, forskningsrapporter på temaet og min egen beste evne til å definere konseptene. Det har i det ytterste vært forsøkt unngått å anvende egne definisjoner, men i noen tilfeller har dette vist seg nødvendig, enten fordi definisjoner ikke eksisterer, definisjonene som eksisterer blir for upresise for temaet, eller fordi det er uenighet om hvordan et konsept skal defineres. Det vil vises til kildene for allerede eksisterende definisjoner, og til inspirasjonskildene for egenskapede definisjoner.

Hva gjelder de egenskapede definisjonene, vil disse være påvirket av den analysen av rettspraksis fra EMD som gjøres senere i oppgaven. Det har vært vurdert om disse, av strukturmessige hensyn, skulle vært presentert først etter analysen. Dette anses som uheldig, da en klar felles forståelse for konseptene oppgaven handler om vil være avgjørende for lesers forståelse av selve analysen. Oppgaven vil derfor presentere definisjoner som er resultater av analysen før selve analysen presenteres. De fordelsmessige sidene ved dette valget anses å oppveie for de uheldige sidene.

i. Ytring

Uttrykket «ytring» er naturligvis svært viktig i vurderingen av grensene for ytringsfriheten. Rettspraksis fra EMD viser at uttrykket «ytring» er blitt tolket svært vidt, og inkluderer alt fra verbale og skrevne ytringer av ikke bare personlig og politisk karakter, men også av kunstnerisk¹⁴ og kommersiell¹⁵ karakter. Videre dekker uttrykket også, bl.a., deling av

---

¹³ Se bl.a. Case of Nikowitz and Verlagsgruppe News GMBH v. Austria [J] 2007, no. 5266/03.

¹⁴ Case of Müller and Others v. Switzerland [J] 1988, no. 10737/84.

¹⁵ Case of Markt Intern Verlag GMBH and Klaus Beermann v. Germany [P] 1989, no. 10572/83.

bilder,¹⁶ bruken av symboler,¹⁷ protester¹⁸ og bruken av «like»-knappen på facebook.¹⁹ EMDs rettspraksis er også veldig klar på at ytringene, uavhengig av type, må vurderes i sin helhet, «including the content of the statements concerned, the context in which they were made and also the particular circumstances of those involved».²⁰ Enhver ytring må altså vurderes i sin helhet og i den konteksten den ble fremstilt. Hvem som ytrer seg, og hva eller hvem det ytres mot, må også tas inn i vurderingen.

Uttrykket «ytring» må derfor forstås svært vidt, og må antas å dekke enhver handling hvor informasjon og idéer deles fra én person til en eller flere andre. På grunn av den kontekstuelle vurderingen EMD legger til grunn for ytringer er det også antatt at de samme grunnprinsippene vil gjelde uavhengig av ytringens form og innhold.

ii. Ulike typer løgn: Feilinformasjon og Desinformasjon

To viktige avklaringer må foretas når løgn her skal diskuteres. Den første er ytrers kunnskap om løgnen; har ytreren delt løgnen med vilje eller med et uhell? Sagt på en annen måte kan man si at man spør om det foreligger en bevisst eller ubevisst løgn. Den bevisste løgnen er den som spres med kunnskap om at det er en løgn. Den ubevisste løgnen spres uten denne kunnskapen, altså uten at ytreren vet at det er en løgn.

Den andre avklaringen som må foretas er ytrers hensikt med ytringen; har ytrer som hensikt å påføre skade på noe eller noen med ytringen? Har ytrer skadehensikt?

Ytrer kan naturligvis ha hvilken som helst av de fire mulige kombinasjonene av disse tilstandene. Det er dermed fire separate tilstander som må defineres: den bevisste løgner med og uten skadehensikt, og den ubevisste løgner med og uten skadehensikt.

Disse tilstandene har vært forsøkt definert flere ganger de siste årene, blant annet av ytringsfrihetskommisjonen i 2022. I sin utredning²¹ definerer kommisjonen tilstandene slik: «*Feilinformasjon*: Feilaktig informasjon som spres uten skadehensikt. *Desinformasjon*: Bevisst villedning som spres for å skade». Begge definisjonene fokuserer på ytrers skadehensikt, noe som er en styrke med disse. Definisjonen av feilinformasjon nevner ikke ytrers kunnskap, noe som er en svakhet, da kunnskapskravet er avgjørende etter EMDs rettspraksis. Dette tas opp senere i oppgaven. Til tross for denne mangelen, vil definisjonen kunne anvendes ved å lage definisjoner som differensierer mellom bevisst og ubevisst feilinformasjon, noe som er en styrke. Definisjonen av desinformasjon krever derimot at

---

¹⁶ Case of Axel Springer AG v. Germany [GC] 2012, no. 39954/08.

¹⁷ Case of Vajnai v. Hungary [J] 2008, no. 33629/06.

¹⁸ Case of Mariya Alekhina and Others v. Russia [J] 2018, no. 38004/12.

¹⁹ Case of Melike v. Turkey [J] 2021, no. 35786/19.

²⁰ Case of Kwiecien v. Poland [J] 2007, no. 51744/99.

²¹ NOU 2022:9, s. 160.

ytrer har både kunnskap og skadehensikt, og dekker derfor ikke den ubevisste løgner med skadehensikt. Dette er enda en svakhet med disse definisjonene.

Et annet forsøk på å definere disse tilstandene ble gjort i en rapport for Forsvarets Forskningsinstitutt,²² hvor forfatterne viser til desinformasjon som «utvikling og spredning av bevisst feilaktig eller villedende informasjon i den hensikt å påvirke menneskers virkelighetsoppfatning, holdninger og handlinger» og feilinformasjon som «falsk eller misvisende informasjon som man deler fordi man tror den er sann». Den avgjørende forskjellen mellom desinformasjon og feilinformasjon er, ifølge forfatterne, «hvorvidt det ligger en bevisst, manipulativ hensikt bak eller om [ytringen] gjøres i god tro». I dette tilfellet nevner definisjonen av feilinformasjon ikke ytrers hensikt, noe som er en svakhet da også ytrers hensikt er avgjørende etter EMDs rettspraksis. Dette tas også opp senere i oppgaven. Definisjonen lider dermed av den motsatte svakheten som ytringsfrihetskommisjonens definisjon, men vil også kunne anvendes ved å differensiere mellom feilinformasjon med og uten skadehensikt. Hva gjelder definisjonen av desinformasjon, lider denne av samme mangel som ytringsfrihetskommisjonens definisjon, nemlig at den krever at ytrer har både kunnskap og skadehensikt. Denne definisjonen vil derfor heller ikke dekke den ubevisste løgner med skadehensikt.

Det siste forsøket på å definere tilstandene som presenteres her, ble gjort av Europakommisjonen i deres kommunikasjon «On the European democracy action plan»,²³ hvor feilinformasjon defineres som «false or misleading content shared without harmful intent though the effects can still be harmful» og desinformasjon²⁴ som «false or misleading content that is spread with an intention to deceive or secure economic or political gain and which may cause public harm». Det første som kan nevnes med disse definisjonene er at de ikke nevner ytrers kunnskap. Selv om definisjonene inneholder et hensiktsvilkår, noe som klart krever kunnskap for å oppfylles, er det ikke klart av teksten om ytrer faktisk må ha kunnskap om ytringens sannhet eller usannhet. Dette anses som en klar svakhet ved definisjonen. Likevel vil også disse definisjonene kunne anvendes ved å videreutvikle disse til definisjoner som differensierer mellom den bevisste og den ubevisste løgner.

En annen svakhet ved denne definisjonen er at fokuset flyttes fra den rene «skadehensikt», til å fokusere på økonomisk eller politisk vinning som *kan* medføre skade på offentlige interesser (public harm). Skadeelementet gjøres dermed til en potensiell bieffekt av ytrers hensikt. Dette medfører at definisjonen ikke vil inkludere tilfeller hvor ytrers hensikt er begrenset til bare skade, noe som reduserer treffsikkerheten til definisjonen.

---

²² Sivertsen, Hellum, Bergh og Bjørnstad: «Hvordan gjøre samfunnet mer robust mot uønsket påvirkning i sosiale medier», Forsvarets Forskningsinstitutt (2021), FFI-RAPPORT 21/01237 s. 11.

²³ European Commission «Communication on the European democracy action plan», COM(2020) 790 final.

²⁴ Ibid. s. 18.

Som gjennomgangen av disse tre forsøkene på å definere feilinformasjon og desinformasjon viser, dekker ingen av definisjonene alle de fire konseptene presentert innledningsvis. At disse fire konseptene er avgjørende for statens evne til å kunne gripe inn mot spredningen av falsk informasjon vil vises gjennom analysen av EMDs rettspraksis. Det blir derfor nødvendig å presentere nye definisjoner på feilinformasjon og desinformasjon som dekker alle fire konseptene.

Det er likevel ikke problemfritt å skulle introdusere nye definisjoner, spesielt når litteraturen har begynt å samle seg om definisjoner som allerede eksisterer. Løsningen valgt her blir derfor å videreutvikle de to eksisterende definisjonene feilinformasjon og desinformasjon, slik at disse dekker alle fire tilstandene. I denne oppgaven vil det derfor opereres med følgende definisjoner:

1. Feilinformasjon uten skadehensikt: En ytring som inneholder én eller flere usannheter ytrer ikke visste var usanne, spredd uten hensikt å skade noe eller noen.
2. Feilinformasjon med skadehensikt: En ytring som inneholder én eller flere usannheter ytrer ikke visste var usanne, spredd med hensikt å skade noe eller noen.
3. Desinformasjon uten skadehensikt: En ytring som inneholder én eller flere usannheter ytrer visste var usanne, spredd uten hensikt å skade noe eller noen.
4. Desinformasjon med skadehensikt: En ytring som inneholder én eller flere usannheter ytrer visste var usanne, spredd med hensikt å skade noe eller noen.

Tanken bak oppbygningen til disse definisjonene er å koble de to allerede eksisterende definisjonene feilinformasjon og desinformasjon til ytrers kunnskap, for så å tilføre skadehensikt som et ekstra vilkår til disse. Å bevare og videreutvikle de eksisterende definisjonene fremstår som en bedre løsning enn å innføre helt nye definisjoner, noe som anses å veie opp for at disse fire definisjonene blir noe lenger enn ønskelig.

5. Problemet med ytringsfriheten

Denne delen av oppgaven vil forsøke å sette lys på hvorfor desinformasjon og feilinformasjon er problematiske ytringer og hvorfor det kan være på sin plass å vurdere hvilke virkemidler norske myndigheter har i møte med slike.

i. Skadepotensialet

Konseptet desinformasjon ble en del av den offentlige samtalen etter presidentvalget i USA i 2016, og ble forsterket etter at Mueller-rapporten²⁵ pekte på massive påvirkningskampanjer

---

²⁵ Mueller R. «*Report On The Investigation Into Russian Interference In The 2016 Presidential Election - Volume I of II*», U.S. Department of Justice, 2019.

fra grupper med tilknytning til the Internet Research Agency, som igjen har tilknytning til Russiske oligarker. Rapporten konkluderte med at «[the] first form of Russian election interference came principally from the Internet Research Agency» som «conducted social media operations targeted at large U.S. audiences with the goal of sowing discord in the U.S. political system»,²⁶ ved bruk av både desinformasjon og såkalte «hack-and-dump» operasjoner.

En tilsvarende rapport ble forsøkt laget i etterkant av den Britiske Brexit-avstemningen. Rapporten ble tilbakeholdt av daværende statsminister Boris Johnson, men ble endelig sluppet i juli 2020. Rapporten kunne ikke peke på direkte forsøk på russiske påvirkningsoperasjoner (i hovedsak fordi Britiske myndigheter ikke etterforsket),²⁷ men kunne peke på troverdige kilder som tilsa at det hadde vært forsøk på påvirkning fra Russland i den skotske uavhengighetsavstemningen i 2014.²⁸

Begge disse rapportene viste hvilket skadepotensiale desinformasjon kan ha på demokratiet, de demokratiske prosessene og institusjonene og også på den grunnleggende tillitten i samfunnet. Hvor stor skade tapet av denne tillitten kan medføre, ble klart under stormingen av den amerikanske kongressen 6. januar 2021, som skjedde på bakgrunn av Qanon-konspirasjonsteorien og tro på at valgresultatet var «stjålet» av demokratene.²⁹

Selv om konseptet desinformasjon kom inn i den offentlige samtalen allerede i 2016, ble det først klart under korona-pandemien hvilke andre skadeeffekter som kunne oppstå som et resultat. I den over nevnte FFI-rapporten³⁰ vises det til at desinformasjon spredd under pandemien førte til at det i Storbritannia ble satt fyr på 5G-master «i den tro at 5G svekker immunforsvaret og gjør befolkningen mer mottakelige for å bli smittet og syk av covid-19», mens desinformasjon i USA og Iran førte til at «mennesker [har] mistet livet fordi de trodde på at man dreper viruset ved å drikke klor eller alkohol». Rapporten peker også på at «håndteringen av pandemien [kan] forpurres hvis nok mennesker tror på at covid-19 bare er en influensa, at vaksinen er helseskadelig eller at myndighetene har en hemmelig agenda».

Et annet eksempel på at desinformasjon kan ha direkte skadevirkninger på personer, selv dette på tidspunktet ikke ble omtalt som desinformasjon, er konspirasjonsteoriene om at meslingvaksinen gir barn autisme. Teorien ble først fremmet av (den nå diskrediterte) legen Andrew Wakefield og 12 kolleger i en medisinsk journal, og spredd via TV-programmer, radioprogrammer og avisartikler. Det tok kort tid før teorien ble motbevist, og 10 av kollegaene innrømmet at «no causal link was established between MMR vaccine and autism

---

²⁶ Ibid. s. 14.

²⁷ <https://www.theguardian.com/world/2020/jul/21/just-what-does-the-uk-russia-report-say-key-points-explained>.

²⁸ Ibid.

²⁹ Ibid. note 18, s 11-14.

³⁰ Ibid.

as the data was insufficient».³¹ På tross av dette lever teorien videre den dag i dag, og har videreutviklet seg til en teori om at alle vaksiner kan gi barn autisme. Selv om det vanskelig kan bevises helt, er konspirasjonsteorien antatt å være en del av årsaken til synkende vaksineringsstall etter 1988.³²

Som disse eksemplene viser, har desinformasjon potensiale til å påføre alvorlig og langvarig skade, både på oss som enkeltindivider, og på samfunnet og demokratiet som helhet. Dersom vi som samfunn, og staten som den forsvarlige forvalter av det samfunnet, skal kunne motstå den potensielle påvirkningen fra desinformasjon, er det viktig at man er klar over hvilke verktøy som er tilgjengelig.

ii. Hvem skaper og sprer desinformasjon?

I samme rapport³³ peker FFI på det de anser som de mest sannsynlige aktørene som ønsker å gjennomføre påvirkningsoperasjoner i Norge. Påvirkningsoperasjoner defineres som en «*aktørs koordinerte bruk av illegitime og fordekte metoder for å påvirke meninger og virkelighetsoppfatninger hos mennesker og grupper uten at disse er klar over det, i den hensikt å skape forutsetninger for å oppnå egne strategiske mål*».³⁴ Slike påvirkningsoperasjoner kan også inkludere bruk av desinformasjon.

De mest sannsynlige aktørene, etter FFIs vurdering, er fremmede stater, «først og fremst Russland og Kina, men også Iran og Pakistan». I tillegg til fremmede stater pekes det også på «utenlandske og nasjonale politiske bevegelser, terrororganisasjoner og interessegrupper». Rapporten gjør det klart at listen over potensielle aktører er lang, og kan komme både fra utlandet og fra Norge selv. Det er derfor svært vanskelig å forutse hvor fremtidige kilder til desinformasjon vil materialisere seg. Dette gjør det enda viktigere å være klar over hvilke verktøy som er tilgjengelige for å begrense desinformasjon med skadepotensiale.

iii. Hvorfor skapes og spres desinformasjon?

Hensikten med å spre desinformasjon kan variere i stor grad, basert på hvem som står bak. Kommer desinformasjonen eksempelvis fra en fremmed stat med anti-demokratiske verdier, kan man lett se for seg at hensikten er å svekke demokratiet eller å redusere tillitten i samfunnet. Er opphavet derimot en terrororganisasjon kan hensikten være å nå ut til, og radikalisere, individer med lav tilknytning til storsamfunnet og oppfordre disse til voldelige handlinger.

---

³¹ Sathyanarayana Rao T.S. og Andrade C «*The MMR vaccine and autism: Sensation, refutation, retraction and fraud*», Indian Journal of Psychiatry, v. 53(2), Apr-Jun 2011, s. 95-96.

³² <https://www.scientificamerican.com/article/antivaccination-parents-dig-in-heels-even-after-receiving-medical-info/>.

³³ Ibid. note 18, kap. 4.

³⁴ Ibid. s. 15.

Ser man for seg at desinformasjonen kommer fra en politisk organisasjon er det mest sannsynlige at hensikten er å styrke en sak organisasjonen er for, eller svekke en sak organisasjonen er imot. Hensikten kan også være å styrke egne medlemmer eller svekke opponenter.

Det er også et viktig poeng at desinformasjon også kan skapes og deles av rent økonomiske årsaker. Som FFI viser til i rapporten, finnes det «et helt økosystem av aktører på sosiale medier som benytter falske nyhetssider og profiler og samme type verktøy og virkemidler for å tjene penger. Falske nyheter og desinformasjon er designet for å trigge en emosjonell respons, og sprer seg seks ganger raskere enn vanlige nyheter». Det kan altså være hensikten med desinformasjonen å få mottakeren til å gå inn på nettsiden, slik at man får annonseinntekter, eller på annen måte tjener penger på mottaker. Å lokke mottaker inn på en usikker nettside, lastet med phishing-verktøy, kan være en slik metode.

Fordi hensikten med desinformasjonen kan være så varierende, blir det enda viktigere å vite hvilke verktøy man har tilgjengelig før problemet oppstår.

iv. Hvorfor er desinformasjon å anse som et problem med ytringsfriheten?

Som nevnt innledningsvis er ytringsfriheten kanskje den viktigste av de grunnleggende menneskerettighetene, nettopp fordi den tillater individet å kritisere styresmaktene. Uten ytringsfriheten har staten tilnærmet ubegrenset adgang til å gjøre akkurat som den vil uten å risikere at innbyggerne, eller det internasjonale samfunnet, finner ut av hva den gjør. Uten ytringsfriheten blir maktmisbruk og overgrep fra staten overfor innbyggerne særdeles vanskelig å avsløre, uten at individer utsetter seg for fare for liv og helse. Dette er grunnen til at modus operandi for autoritære regimer ofte starter med å begrense borgernes ytringsfrihet, slik vi ser i Russland, i Kina og i Myanmar, for å nevne noen eksempler.

I lys av hvor viktig ytringsfriheten er, skal man være ekstremt forsiktig med å foreta innskrenkinger i denne friheten. Historisk har man sett at små endringer i adgangen til ytringsfrihet har ledet til en autoritær spiral av strengere og strengere innskrenkinger, slik man har sett i Polen de siste årene.³⁵

Nettopp på grunn av hvor viktig og grunnleggende ytringsfriheten er, kan det bli vanskelig å begrense spredningen av desinformasjon. En ytring bestående i desinformasjon er fortsatt en ytring, og nyter fortsatt vern etter ytringsfriheten. For at staten skal kunne innskrenke dette vernet, må det bevises at ytringsfriheten inneholder et unntak for akkurat denne spesifikke ytringen. Frem til dette er gjort, nyter desinformasjonen det samme vernet som

---

³⁵ <https://freedomhouse.org/country/poland/freedom-world/2023>.

en hvilken som helst annen ytring. Man kan dermed si at desinformasjon, i hvert fall i utgangspunktet, er vernet av ytringsfriheten.

v. Oppsummering

I dette delkapittelet har det blitt vist hvilke alvorlige konsekvenser desinformasjon kan få, både for demokratiet og samfunnet som helhet, men også for enkeltindividene, dersom denne når påvirkelige mottakere. Resultatene kan være alt fra splittelse i samfunnet, tap av tillitt til institusjoner og andre individer eller grupper, terrorhandlinger, svindel og alvorlig sykdom som følge av manglende vaksinasjon mot smittsomme sykdommer. Dette er eksempler på tilfeller som faktisk har funnet sted allerede. Bare fantasien setter grenser for hvilke konsekvenser desinformasjon kan få i fremtiden, dersom den tillates å spres uten begrensning.

Nettopp derfor ønsker denne oppgaven å besvare spørsmålet om staten har adgang til å gjøre inngrep i ytringsfriheten, i form av å begrense spredningen av ytringer som inneholder desinformasjon. Det anses som kritisk at vi som samfunn, og staten som forvalter av dette samfunnet, vet hvilke verktøy som er tilgjengelige i kampen mot desinformasjon.

Hoveddel

I oppgavens hoveddel vil først introdusere og forklare oppgavens hovedproblemstilling og underproblemstilling, før det deretter foretas en analyse av et utvalg av de rettsavgjørelser fra EMD som anses å være av størst relevans for problemstillingen. Det vil da først gis en forklaring på hvordan disse rettsavgjørelsene har blitt valgt ut, deriblant hvilke kriterier som er lagt til grunn og metoden brukt for å finne disse rettsavgjørelsene. Deretter vil det foretas en analyse av hver enkelt av disse rettsavgjørelsene, hvor regler og uttalelser av relevans fremheves og trekkes ut av avgjørelsen. Til sist i oppgavens hoveddel vil disse reglene og uttalelsene oppsummeres, for så å forsøkes satt sammen i én helhetlig regel som kan anvendes på desinformasjon. Oppgavens hoveddel vil avsluttes med å forsøke å svare på begge problemstillingene.

1. Analyse av rettsavgjørelser fra den Europeiske Menneskerettighetsdomstolen

I denne delen av oppgaven vil det foretas en analyse av et utvalg rettsavgjørelser fra EMD som anses å være av stor relevans for oppgavens problemstillinger. Det vil først gis en

forklaring på hvorfor og hvordan disse rettsavgjørelsene ble valgt, derunder hvilke problemer valget av rettsavgjørelser kan medføre.

i. Grunnlag for utvalget av rettsavgjørelser

Den største utfordringen i arbeidet med denne oppgaven gjelder valget av rettsavgjørelser som skal analyseres. Det har ikke vært mulig å finne rettsavgjørelser hvor EMD svarer direkte på spørsmål om hverken desinformasjon spesifikt, eller usannheter mer generelt. Det antas derfor at disse spørsmålene er ubesvart i EMDs rettspraksis.

Av denne grunn har det vært nødvendig å velge rettsavgjørelser som besvarer andre rettslige spørsmål, men som vil kunne anvendes mer generelt, og da også på spørsmålet om desinformasjon og generelle usannheter. I denne oppgaven vil derfor rettsavgjørelser som besvarer nærliggende rettslige spørsmål analyseres, før det da forsøkes å trekke ut generelle rettslige regler fra disse. Utsagn som kan gi hint om hvordan EMD generelt ser på ytringsfriheten vil også fremheves, selv om disse, i flere tilfeller, vil mangle prejudikatverdien til et ratio decidendi.

I denne oppgaven vil rettsavgjørelser om følgende temaer analyseres:

- Ytringsfrihet for aviser og journalister
- Ytringsfrihet for politikere, politiske partier og politiske rådgivere
- Ytringsfrihet for deltakere i den politiske debatt
- Ytringsfrihet for ikke-politisk ansatte i demokratiske institusjoner
- Ytringsfrihet for kunstnere
- Ytringsfrihet i møte med retten til privatliv, herunder æreskrenkelser

Fremgangsmåten for å finne relevant rettspraksis har vært tredelt. Prosessen har startet med en gjennomgang av EMDs Case-law Guide,³⁶ hvor «the fundamental judgements and decisions delivered by the Strasbourg Court» blir presentert. Denne listen er produsert og oppdatert av EMDs administrative og juridiske assistenter (the Registry), og er ikke bindende overfor domstolen. Den er likevel en utmerket kilde til rettsutviklende avgjørelser på de forskjellige områdene innenfor EMK. Neste steg i prosessen har vært søk i EMDs database HUDOC.³⁷ Det siste steget i prosessen var å se hvilke avgjørelser som ble referert til i allerede valgte rettsavgjørelser.

Gjennom denne prosessen ble det identifisert 47 avgjørelser som var ansett å kunne være av relevans for oppgaven. Etter å ha gjennomgått og analysert disse, ble antallet redusert til 42.

---

³⁶ Council of Europe/European Court of Human Rights: «Guide on Article 10 of the European Convention on Human Rights», 31. august 2022, https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_10_ENG.pdf, nettside besøkt 24.04.2023 kl. 14:55.

³⁷ www.hudoc.echr.coe.int.

Fra denne listen har det blitt valgt ut de avgjørelsene som er ansett å være av størst relevans for problemstillingene, og det er disse åtte avgjørelsene som vil inkluderes i denne oppgaven. Begrunnelsen for å redusere antallet så drastisk er både ordgrenserelatert, da 42 analyser ikke ville fått plass i en tekst av denne størrelsen, men også innholdsrelatert, da disse 42 avgjørelsene i stor grad omhandler de samme tematikkene, og i hovedsak legger til grunn de samme reglene og prinsippene, som kommer til uttrykk i de 8 valgte avgjørelsene. Oppgavens konklusjon anses derfor ikke å bli påvirket av reduksjonen i antall analyser.

ii. Hvilke problemer valget av rettsavgjørelser kan medføre

Ifølge EMDs statistikk for årene 1959-2022,³⁸ har domstolen i 1067 avgjørelser kommet til at det forelå brudd på artikkel 10. Bare EMDs Case-law Guide inneholder hundredevis av rettsavgjørelser om art. 10.

Det er derfor en mulighet for at det kan ha vært rettsavgjørelser av særlig relevans som ikke har blitt funnet i søkeprosessen, og derfor ikke har blitt inkludert i analysen eller den endelige drøftelsen av rettstilstanden. Den endelige konklusjonen må leses i lys av denne potensielle svakheten, selv om det anses som lite sannsynlig at konklusjonen vil avvike i særlig grad fra den faktiske rettstilstanden.

Case of *Lingens v. Austria*³⁹

Faktum i saken *Lingens v. Austria* (*Lingens*) var at klageren *Lingens* hadde publisert to artikler i magasinet *Profil*. I den første artikkelen omtalte *Lingens* aktivitetene til SS første infanteribrigade og viste til at lederen av Austrian Liberal Party, Friedrich Peter, hadde vært under søkelyset i forbindelse med en bortlagt rettsak mot tidligere medlemmer av brigaden. Artikkelen konkluderte med at vedkommende hadde rett på å anses uskyldig, men at forhistorien gjorde ham uakseptabel som politiker i Østerrike. Videre kritiserte artikkelen også Bruno Kreisky, den avtroppende kansleren, for å ha beskyttet Peter og andre tidligere medlemmer av SS for politiske årsaker og for å ha opptrådd med den mest basale opportuniste.

I den andre artikkelen startet *Lingens* med å gjengi fakta og påpeke hvilken påvirkning Kreiskys uttalelser hadde på den offentlige debatten, og med å kritisere ham både for å støtte Peter, og også for å ha en imøtekommende holdning til tidligere nazister. Artikkelen gikk deretter inn på flere problemer med Østerrikes manglende forsoning med historien

---

³⁸ ECHR infoside om statistikk, <https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=reports&c=>, «Violations by Article and State 1959-2022»: https://echr.coe.int/Documents/Stats_violation_1959_2022_ENG.pdf.

³⁹ Case of *Lingens v. Austria* [P] 1986, no. 9815/82.

etter andre verdenskrig, før den igjen kritiserte Kreisky, denne gang for umoralsk og respektløs oppførsel, og for å være taktløs overfor ofrene til nazistene.

Kreisky brakte to private straffesøksmål mot Lingens, med anførsel om at flere av utsagnene i Lingens artikler brøt med den østerrikske straffeloven. Saken endte for den ankesdomstolen i Wien, hvor Lingens ble idømt en redusert bot på 15.000 schilling, og beordret artiklene konfiskert og dommen publisert. Lingens tok saken til EMD med anførsel om, bl.a., at dommen utgjorde et brudd på ytringsfriheten etter EMK art. 10. Østerrikske myndigheter mente derimot at dommen var nødvendig for å ivareta Kreiskys rykte.

I avgjørelsen starter EMD, i avsnitt 34, med å fastslå at det er enighet mellom partene om at avgjørelsen til ankesdomstolen utgjorde «interference by a public authority» with the exercise of the applicant's freedom of expression», før de fastslår hovedregelen: «Such interference contravenes the Convention if it does not satisfy the requirements of paragraph 2 of Article 10». Det må derfor vurderes om inngrepet var «prescribed by law», «had an aim or aims that is or are legitimate under Article 10 para. 2» og var «necessary in a democratic society» for the aforesaid aim or aims». Denne hovedregelen utgjør grunnlaget for vurderingen av om et inngrep er akseptabelt etter EMK art. 10 eller ikke.

Domstolen legger deretter raskt til grunn at inngrepet både er «prescribed by law», her den østerrikske straffeloven art. 111, og hadde et legitimt mål, nemlig «to protect «the reputation or rights of others»» (avsn. 36).

I avsnitt 38 fastslår domstolen at, da Lingens kritikk av Kreisky omhandlet Kreiskys offentlige fordømmelse av en tredjepart, og Kreiskys holdninger som er politiker overfor nasjonalsosialisme («National Socialism») og tidligere nazister, var det «no need in this instance to read Article 10 [...] in the light of Article 8». Domstolen gir ingen videre forklaring av nøyaktig hvorfor det ikke var nødvendig å vurdere art. 10 i lys av art. 8, men uttalelsen kan mest naturlig tolkes i den retning at, da Lingens kritikk av Kreisky omhandlet Kreiskys offentlige uttalelser og handlinger som politiker, var ikke kritikken rettet mot Kreisky som privatperson, og Kreisky var derfor, i dette tilfellet, ikke beskyttet av retten til privatliv i artikkel 8. Resultatet ville med all sannsynlighet blitt et annet hadde artiklene omhandlet Kreiskys privatliv eller familieliv.

Domstolen påpeker deretter at adjektivet «necessary», ved tolkningen av art. 10(2), «implies the existence of a «pressing social need»» og at statene «have a certain margin of appreciation in assessing whether such a need exists [...], but it goes hand in hand with a European supervision, embracing both the legislation and the decisions applying it», og at det derfor er EMD som er «empowered to give the final ruling on whether a «restriction» or «penalty» is reconcilable with freedom of expression» under art. 10. Denne uttalelsen viser domstolens tankegang når det kommer til inngrep i ytringsfriheten. Statene har en viss

«skjønnsmargin» når det kommer til å identifisere et presserende sosialt behov og til å vurdere hvilke reaksjoner som er nødvendige, men det er EMD som har siste ord i vurderingen av om staten har brutt denne skjønnsmarginen, eller om et inngrep er akseptabelt.

I avsnitt 41 påpeker domstolen en rekke grunnleggende forutsetninger for ytringsfriheten, blant annet at pressen, uten å «overstep the bounds set, inter alia, for the «protection of the reputation of others»», har det som sin oppgave å dele informasjon og idéer av politisk natur, og videre, at allmennheten har rett til å motta denne informasjonen og disse idéene. Domstolen uttaler videre at de ikke kan akseptere ankedomstolens standpunkt, at «the press was to impart information, the interpretation of which had to be left primarily to the reader». I avsnitt 42 bygger domstolen videre på dette utgangspunktet med å fastslå viktigheten av pressefriheten hva gjelder den politiske debatten, og påpeker at grensene for akseptabel kritikk er videre for politikere enn for privatpersoner: «Unlike the latter, the former inevitably and knowingly lays himself open to close scrutiny of his every word and deed by both journalists and the public at large, and he must consequently display a greater degree of tolerance». Videre uttales det at, selv om art. 10 gir beskyttelse til politikeres rykte, også når disse ikke opptrer som privatpersoner, må denne beskyttelsen «be weighed in relation to the interests of open discussion of political issues». Domstolen foretar deretter en vurdering av uttrykkene Lingens ble dømt for, og kommer til at, selv om det fremsto sannsynlig at disse ville skade Kreiskys rykte, må uttrykkene ses i lys av «the background against which these articles were written», som i dette tilfellet var «a post-election controversy».

Fokuset flyttes deretter over til straffereaksjonen Lingens var ilagt, og det påpekes at konfiskeringen av artiklene «nonetheless amounted to a kind of censure». En slik straff ville, i konteksten av politisk debatt, «be likely to deter journalists from contributing to public discussion of issues affecting the life of the community», altså ha en nedkjølende effekt på det offentlige ordskiftet.

Den viktigste delen av avgjørelsen for denne oppgaven, fremgår av avsnitt 45 og 46, hvor domstolen vektlegger forskjellen mellom «facts» og «value-judgements». Disse uttrykkene vil her omtales som faktaytringer og meningsytringer. Om forskjellen, uttaler domstolen at «[the] existence of facts can be demonstrated, whereas the truth of value-judgements is not susceptible to proof». Domstolen legger deretter til grunn at «the facts on which Mr. Lingens founded his value-judgement were undisputed, as was also his good faith». EMD legger dermed avgjørende vekt på at Lingens opererte i god tro hva gjaldt faktagrunnlaget for meningsytringene hans. Det kreves altså et minimumsgrunnlag av beviselige fakta som grunnlag, selv for meningsytringer, og ytrer må ha vært i god tro om at disse faktaene var sanne.

Domstolen påpeker at ankedomstolen hadde forsøkt å avgjøre «whether the defendant has established the truth of his statements», noe som, etter østerriksk rett ville gjort dem straffefrie, men at «this requirement is impossible of fulfilment and it infringes freedom of opinion itself, which is a fundamental part of the right secured by Article 10». Å kreve at ytrer fører bevis for meningsytringer, er dermed i seg selv et brudd på art. 10. Avslutningsvis påpeker domstolen at det er irrelevant at den østerrikske straffeloven krevde at ytrer førte bevis for ytringene, da staten dømmes for bruddet uavhengig av hvilken del av den som var ansvarlig.

Resultatet ble derfor brudd på art. 10. Dommen er avsagt enstemmig, men inneholder et separat votum fra én dommer, hvor dommeren uttaler at «I find it difficult to agree with the last part of paragraph 38 of the judgement», altså at det ikke var behov for å lese art. 10 i lys av art. 8. Dommeren mener at art. 8 i realiteten er blitt lagt til grunn uten at dette er gjort tydelig, men er enig med resultatet.

Denne avgjørelsen legger grunnlaget for mange av avgjørelsene som skal analyseres videre. Av viktige poenger kan det nevnes den videre grensen for akseptabel kritikk av politikere kontra privatpersoner, den nedkjølende effekten sensur av ytringer vil ha på det offentlige ordskiftet, den avgjørende forskjellen mellom faktaytringer og meningsytringer, at meninger må ha et minimumsgrunnlag av fakta for å være akseptable og at ytrer må være i god tro om disse faktaenes sannhet, og at art. 10 forbyr krav om bevisføring av meningsytringer.

Case of *Oberschlick v. Austria*⁴⁰

Faktum i saken *Oberschlick v. Austria* (*Oberschlick*) var at klageren *Oberschlick*, sammen med flere andre, brakte et privat straffesøksmål mot generalsekretæren (Secretary General) til Austrian Liberal Party, etter at det ble rapportert i media at denne hadde foreslått en 50 prosent økning i familiestøtte til østerrikske kvinner og en 50 prosent reduksjon i familiestøtten til immigrantkvinner. Anmeldelsen ble henlagt litt over en måned senere. Samtidig med at søksmålet ble brakt, publiserte klager søksmålet i sin helhet i magasinet *Forum*. Generalsekretæren brakte da sitt eget private straffesøksmål mot klager på grunnlag av æreskrenkelse. Saken endte for ankedomstolen i Wien, og klager ble dømt for ærekrenkelse og ilagt en bot på 4000 østerrikske schilling, med en straff på 25 dagers fengsel dersom boten ikke ble betalt. Den aktuelle utgaven av *Forum* ble også konfiskert og magasinet ble dømt til å betale 5000 schilling i erstatning og å publisere dommen. *Oberschlick* klagde dommen inn for EMD med anførsel om, bl.a., at dommen og straffen utgjorde et brudd på art. 10.

---

⁴⁰ Case of *Oberschlick v. Austria* [P] 1991, no. 11662/85.

Avgjørelsen starter med en gjennomgang av klagers og statens anførsler, før de generelle prinsippene for inngrep i ytringsfriheten utpensles. Disse er nærmest identisk utpenslet som i *Lingens* og vil derfor ikke gjentas her.

Den relevante delen av avgjørelsen fremgår av avsnitt 63. Her uttaler domstolen at «[the] information, as published by Mr Oberschlick, began by reciting the facts [...]. It is undisputed that this part of the information was factually correct. What followed was an analysis of these statements». Domstolen mener at den siste delen av ytringen kan tolkes «only as a value-judgement, expressing the opinion of the authors», og at det derfor følger at klager «had published a true statement of facts followed by a value-judgement as to those facts». At anke-domstolen hadde krevd at klager førte bevis for ytringen var derfor et brudd på ytringsfriheten, i likhet med *Lingens*.

Videre påpeker domstolen at anke-domstolen ikke har vist at ytringen var misvisende «in the sense that [...] a significant number of the readers were led to believe that a public prosecution had been instituted against [generalsekretæren] or even that he had already been convicted». Denne uttalelsen kan tolkes som at EMD, i utgangspunktet, åpner for at misvisende ytringer kan sensureres, uten at dette i seg selv vil bryte med ytringsfriheten, men at det er opp til staten å begrunne hvorfor dette er et nødvendig inngrep.

Resultatet ble derfor brudd på art. 10. Avgjørelsen var ikke enstemmig; 3 dommere dissenterte mot flertallet på 16 angående art. 10. Den første dissensen handler i essensen om uenighet om hvor grensen for akseptabel kritikk av politikere skal gå, da dommeren mente klager hadde gått utenfor denne grensen ved å tillegge generalsekretæren nazistiske holdninger. Den andre dissensen, presentert av to dommere, gjelder også grensene for akseptabel kritikk, men her for publiseringen av det private straffesøksmålet, da de mente at dette ville kunne gi den gjennomsnittlige leser inntrykket av at «criminal proceedings had actually been instituted against [generalsekretæren]».

Avgjørelsen i *Oberschlick* er i stor grad lik som avgjørelsen i *Lingens*, men er likevel tatt med i denne oppgaven grunnet uttalelsen om misvisende informasjon. Dersom EMD faktisk anser det for å eksistere en mulighet til å gjøre inngrep mot ytrere av misvisende informasjon, trekker dette klart i retning av at også inngrep mot ytrere av bevisst løgn må kunne gjøres inngrep overfor.

Case of Castells v. Spain⁴¹

Faktum i saken *Castells v. Spain* (*Castells*) var at klager, som var en folkevalgt senator på tidspunktet, publiserte en artikkel i 1979, hvor klager kobler den politiske høyresiden, som på tidspunktet satt med makten i Spania, med mangelen på etterforskning av flere drap i Basque fylke. Mangelen på etterforskning, mener klager, skjer fordi morderne er del av de samme politiske gruppene som de styrende politikerne, grupper klager kaller fascistiske. Videre i artikkelen uttaler klager at morderne har oppdaterte lister over politiske mål, ubegrenset med penger og våpen, og at de må ha blitt lovet immunitet fra etterforskning i forkant av drapene. Dette tyder klart på at det er myndighetene, de ledende politiske partiene og deres personell som står bak «the ruthless hunting down of Basque dissidents and their physical elimination» mener klager (avsn. 7). Et par uker senere ble klager anmeldt for å ha fornærmet myndighetene, og klager mistet, etter oppfordring fra spansk høyesterett, sin parlamentariske immunitet fra anklager. Saken gikk for høyesterett, hvor klager ble dømt til fengsel i ett år og en dag og ble fradømt retten til å ha et offentlig verv i samme tidsperiode. Klager anket avgjørelsen til konstitusjonsdomstolen, men anken ble avvist. Klager brakte så dommen inn for EMD med påstand om at den brøt med, bl.a., ytringsfriheten.

EMD starter vurderingen av art. 10 med å fastslå at restriksjonen og straffen «are undeniably an «interference»», og at dette inngrepet, for ikke å bryte med art. 10, må være foreskrevet i lov, ha et legitimt mål og være nødvendig i et demokratisk samfunn. Domstolen bruker deretter tid på å besvare spørsmålet om den aktuelle lovregelen klager var dømt etter var tilstrekkelig klar. Dette spørsmålet har ikke relevans for oppgavens problemstilling og vil ikke bli analysert. Domstolen kommer til at inngrepet klart var foreskrevet i lov.

Hva gjelder inngrepets mål, uttaler domstolen at klageren «did not merely describe a very serious situation [...]; he also complained of the inactivity on the part of the authorities, in particular the police, and even their collusion with the guilty parties and inferred therefrom that the Government was responsible». Grunnet alvorligheten til disse påstandene, kommer domstolen til at inngrepet hadde et legitimt mål, nemlig ««the prevention of disorder» within the meaning of Article 10 para. 2», og ikke bare beskyttelsen av myndighetenes omdømme (avsn. 39). Det er en viktig utvikling at EMD her uttaler at å forhindre uorden, i den forstand at det gjelder å ivareta tillitten mellom innbyggerne og myndighetene, kan være et legitimt mål for inngrep i ytringsfriheten.

Domstolen går deretter inn i vurderingen av om inngrepet var nødvendig i et demokratisk samfunn, og starter med en gjengivelse av hovedreglene (se *Lingens*). Det uttales deretter at selv om ytringsfriheten «is important to everybody, it is especially so for an elected representative of the people. He represents his electorate, draws attention to their

---

⁴¹ Case of Castells v. Spain [J] 1992, no. 11798/85.

preoccupations and defends their interests». Inngrep i ytringsfriheten til folkevalgte representanter krever derfor «the closest scrutiny on the part of the Court» (avsn. 42). Domstolen påpeker deretter at selv om klager «did not express his opinion from the senate floor, as he might have done without fear of sanctions, but chose to do so in a periodical. That does not mean, however, that he lost his right to criticise the Government».

Fokuset endres deretter til pressefriheten, noe som kan tolkes som at EMD anser klager for å ha det samme beskyttelsesnivået som journalister fordi han publiserte kritikken i media. Det påpekes at klager kom med «serious accusations against the Government» (avsn. 45), og at grensene for politisk debatt kan undelegges «certain «restrictions» or «penalties», but it is for the Court to give a final ruling on [their] compatibility [...] with Article 10». Domstolen følger dette opp med å uttale at «[the] limits of permissible criticism are wider with regard to the Government than in relation to a private citizen, or even a politician» og at myndighetenes stilling i samfunnet «makes it necessary for it to display restraint in resorting to criminal proceedings, particularly where other means are available». Likevel er det opp til staten å «adopt, in their capacity as guarantors of public order, measures, even of a criminal law nature, intended to react appropriately and without excess to defamatory accusations devoid of foundation or formulated in bad faith».

Selv om staten må utvise større tilbakeholdenhet i bruken av straffereaksjoner i møte med ytringsfriheten, er det likevel innenfor dennes skjønnsmargin å fastsette reaksjoner av strafferettslig natur mot ytringer som mangler basis i fakta eller er ytret i ond tro, så lenge disse reaksjonene er proporsjonale og ikke går lenger enn nødvendig.

Leses disse uttalelsene i lys av uttalelsen om at vern av tillitten mellom myndigheter og borgere er et legitimt mål, er det mulig å tolke dette i retning av at staten har adgang til å gjøre inngrep mot desinformasjon med skadehensikt.

Avslutningsvis vektlegger domstolen det faktum at klager ikke fikk adgang til å føre bevis for sine ytringer, eller til å demonstrere sin gode tro om disse. Resultatet i avgjørelsen ble derfor brudd på art. 10.

Case of Thorgeir Thorgeirson v. Iceland⁴²

Faktum i saken Thorgeir Thorgeirson v. Iceland (*Thorgeirson*) var at det på Island, i perioden 1979-1983, ble fremstilt en rekke anklager om politivold mot islandsk politi. Rundt 10 slike saker ble anmeldt, hvorav den siste, fremmet av en journalist, endte med at tre medlemmer av Reykjaviks politi ble anmeldt. To av disse ble frikjent, mens den tredje ble dømt. I etterkant av dommen publiserte klager to artikler i avisen Morgunblaðið, hvor han i den første artikkelen fortalte en historie om en ung mann han hadde truffet på lokalsykehuset.

---

⁴² Case of Thorgeir Thorgeirson v. Iceland [J] 1992, no. 13778/88.

Mannens venner fortalte klager at han var blitt tilnærmet fullstendig paralyisert som et resultat av politivold. Videre påpekte klager problemet med å la politiet etterforske seg selv, før artikkelen ble avsluttet med å be justisministeren om å starte en nøytral etterforskning av politivolden. I den andre artikkelen, publisert rundt 2 uker senere, kommenterte klager på det han anså som uanstendig og disrespektfull oppførsel (mitt ordvalg) fra to ansatte i politiet under en pressekonferanse om den første artikkelen, den generelle reaksjonen fra politiet og deres ansatte i ukene etter den første artikkelen, og gjentok det han anså som problemet med politivold på Island. Artikkelen avsluttes med en gjentakelse av oppfordringen til justisministeren. Selv om artiklene ble publisert i desember 1983, ble ikke klager anmeldt for å ha ærekrenket Reykjavik politi før i august 1985. Saken endte for islandsk høyesterett, og klager ble idømt en bot på 10.000 islandske kroner, eller fengsel i 8 dager dersom boten ikke ble betalt innen fire uker, og til å betale alle saksomkostninger. Klager brakte deretter saken inn for EMD med anførsel om, bl.a., brudd på art. 10.

Domstolen starter behandlingen av saken med å raskt legge til grunn at dommen fra islandsk høyesterett utgjorde et inngrep, at inngrepet var foreskrevet i lov og at inngrepet hadde et legitimt formål, nemlig beskyttelsen av andres omdømme. Domstolen har en viktig uttalelse om vurderingen av om et inngrep er foreskrevet i lov: «Above all, it is primarily for the national authorities, notably the courts, to interpret and apply domestic law». Dette kan tolkes i retning av at EMD ikke vil legge seg opp i hvordan nasjonale myndigheter tolker og anvender nasjonal lovgivning, med mindre tolkningen eller anvendelsen er klart i strid med regelens ordlyd eller eksisterende prejudikater (avsn. 58).

Domstolen starter deretter, i avsnitt 63, vurderingen av om inngrepet var nødvendig i et demokratisk samfunn med å klargjøre de generelle konseptene om ytringsfrihet generelt, og pressefrihet spesifikt. Domstolen uttaler også at det ikke foreligger rettspraksis som tilsier at politisk debatt og debatt av annen allmenn interesse skal vurderes ulikt (avsn. 64).

I vurderingen av klagers artikler, starter domstolen i avsnitt 65, med å uttale at de er «unable to accept the Government's argument that the statements in the applicant's articles lacked an objective and factual basis». Dette begrunnes med at den første artikkelen omhandler «one specific case of ill-treatment [...] which gave rise to extensive public debate», mens resten av artiklenes faktuelle basis «consisted essentially of references to «stories» or «rumors» - emanating from persons other than the applicant - or «public opinion», involving allegations of police brutality». Klager var dermed ikke opprinnelsen til innholdet i artiklene, han bare gjenfortalte rykter, historier og den offentlige mening om politivolden. Domstolen påpeker deretter at klager ble dømt fordi han ikke førte tilstrekkelig bevis for sine ytringer, noe som ikke kunne aksepteres fordi «[in] so far as the applicant was required to establish the truth of his statements, he was, in the Court's opinion, faced with an unreasonable, if not impossible task».

Avslutningsvis påpeker domstolen at de ikke aksepterer at klagers «principal aim [...] was to damage the reputation of the Reykjavik police as a whole» (avsn. 66) og at dommen og straffen var «capable of discouraging open discussion of matters of public concern». Resultatet i avgjørelsen ble derfor brudd på art. 10. Én dommer dissenterte mot flertallet på 8 dommere, da denne mente at klagers manglende forsøk på å underbygge historien om mannen som var blitt paralyisert, tilsa at klager ikke var «in good faith as to its truth».

Avgjørelsen *Thorgeir Thorgeirson* er ikke like grunnleggende som *Lingens* eller *Oberschlick*, men bringer likevel frem noen viktige poenger. At staten har en vid skjønnsmargin når det kommer til tolkningen og anvendelsen av nasjonale lover er et viktig poeng. Det samme er det at EMD tilsynelatende åpner for et sterkt vern av journalister som rapporterer om rykter, historier og allmenn mening, selv om disse ikke er underbygget av beviselige fakta. Dette poenget bør likevel anvendes med forsiktighet, da det var en helt spesiell situasjon i bakgrunn av denne saken. At store deler av islandsk befolkning og media diskuterte utbredelsen av politivold, tilsier at det må aksepteres ytringer, spesielt i media, som kanskje ikke ville vært akseptert uten denne bakgrunnen. Et siste poeng er at domstolen fokuserer, om enn kort, på klagers hensikt med ytringen (avsn. 66). At ytrers hensikt vektlegges i vurderingen av om inngrepet bryter med art. 10 er et åpenbart, men viktig uttalt poeng.

Case of Salov v. Ukraine⁴³

Faktum i saken *Salov v. Ukraine (Salov)* var at klager, som var leder av sosialistpartiet i Ukraina på tidspunktet, stilte til valg som president i 1999. Senere samme år ble det iverksatt en politietterforskning av klager, som var mistenkt for ulovlig stemmepåvirkning. Klager ble arrestert. Grunnlaget for arresten var at klager hadde delt en forfalsket utgave av en nasjonal avis, hvor det fremgikk at stortingspresidenten hadde uttalt at den sittende presidenten, som sto til gjenvalg, var død, og at personen som drev valgkamp faktisk var en kloner av presidenten. Dette ble gjort, sto det, for at spesifiserte grupper skulle beholde makten i landet. Etter en periode i varetekt ble klager dømt til 5 års fengsel, med en prøvetid på to år. Klager anket saken, men ankene ble avvist i alle instanser. Disiplinærkommisjonen for advokater i Donetsk fratok også klager advokatlisensen. Klager brakte deretter saken inn for EMD med påstand om, bl.a., brudd på art. 10.

I avgjørelsen starter domstolen med å legge til grunn at dommen mot klager utgjorde et inngrep, før de foretar en gjennomgang av rettspraksis. De uttaler også at ytringsfriheten ikke bare beskytter «the substance of the ideas and information expressed, but also the form in which they are conveyed» (avsn. 107). Ytringsformen er altså også beskyttet. Domstolen legger deretter til grunn at inngrepet var foreskrevet i lov, og at det hadde et

---

⁴³ Case of Salov v. Ukraine [J] 2005, no. 65518/01.

legitimt mål, nemlig «providing the voters with true information in the course of the presidential campaign» (avsn. 110).

Denne uttalelsen er det klareste signalet gitt av EMD om hvilken adgang staten har til å gjøre inngrep for å beskytte den demokratiske prosessen. At å forsørge velgerne med sann informasjon under en valgkampanje er et legitimt mål for et inngrep, tilsier at adgangen til å begrense spredningen av desinformasjon under valgkampanjer også må eksistere. Det avgjørende i valgkampsammenheng blir da om inngrepet er nødvendig i et demokratisk samfunn, altså om det svarer til et presserende sosialt behov og er proporsjonalt med det behovet.

Videre i avgjørelsen uttaler domstolen at artikkelen påvirket «the ability of the electorate to support a particular candidate» (avsn. 111) og at ytringen var en faktaytring (avsn. 112). Likevel legger domstolen avgjørende vekt på det faktum at klager ikke var opphavet til informasjonen, men bare delte den videre, og at de nasjonale domstolene «failed to prove that he was intentionally trying to other voters and impede their ability to vote» (avsn. 113). EMD legger dermed til grunn at det er opp til de nasjonale domstolene å bevise, i tråd med prinsippene til EMD, at ytrer var opphavet til informasjonen eller idéene, og at hensikten var å påvirke valget på en uærlig måte.

Domstolen uttaler deretter at art. 10 «does not prohibit discussion or dissemination of information received even if it is strongly suspected that this information might not be truthfull». Her tar EMD en helt annen linje enn hva som gjelder for journalister. Der hvor journalister kreves å være i god tro om informasjonen de publiserer, har andre ikke slike obligasjoner. Utsagnet kan likevel tolkes slik at informasjon man vet er usann ikke har den samme beskyttelsen, altså at det kan gjøres inngrep i ytringer som videreformidler bevisste usannheter.

Avslutningsvis vektlegger EMD at klagers ytring hadde en svært begrenset rekkevidde og at straffen klager ble idømt var disproporsjonal med målet. Resultatet ble derfor brudd på art. 10 og avgjørelsen var enstemmig. Det foreligger likevel et separat votum om art. 10 fra én dommer, som påpeker at «the only reason for me to find a violation is that the interference with the applicant's rights was disproportionate, as the penalty was extremely severe», og at EMDs rettspraksis viser at dersom «even a value-judgement can be considered not protected [...] when it is devoid of factual basis, I consider that the false statement of fact disseminated by the applicant should get no better protection». Den siste uttalelsen kan tolkes enten slik at dommeren er uenig med at ikke det foreligger et krav til god tro, selv for videreformidling av informasjon, eller at dommeren ikke mener det er forskjell på informasjon man videreformidler eller informasjon man er opphav til selv.

Avgjørelsen i *Salov* er en av de viktigste avgjørelsene for oppgavens problemstillinger, da det, i vesentlig større grad enn tidligere, vises at å ivareta demokratiske prosesser er et legitimt mål for inngrep etter art. 10. Selv om avgjørelsen spesifikt gjelder valgperioder, frestår det rimelig å anta at tilsvarende viktige demokratiske prosesser vil bli gitt tilsvarende beskyttelse. At grensen for det straffbare settes ved spredning av bevisste usannheter er også i tråd med EMDs tidligere praksis, da adgangen til å straffe ytringer hvor det ikke var klart for ytrer at informasjonen var usann, ville medført en kraftig nedkjøling av den offentlige samtale og adgangen til å ytre seg.

Case of Lombardo and Others v. Malta⁴⁴

Faktum i avgjørelsen *Lombardo and Others v. Malta* (*Lombardo*) var at tre av klagerne, som var medlemmer av kommunestyret, publiserte en artikkel i en lokalavis, hvor den fjerde klageren var redaktør, hvor de fremmet kritikk mot kommunestyret (local council) og anklaget medlemmene for å ikke rådføre seg med offentligheten og ignorere allmennhetens meninger om et planlagt veiprojekt. Kommunestyret saksøkte klagerne for ærekrenkelse, og klagerne ble dømt til å betale ca. 4800 euro i oppreisning. Klagerne anket og tapte saken for alle instanser, men fikk oppreisningserstatningen redusert i andreinstansen til ca. 1440 euro. Klagerne brakte deretter dommen inn for EMD, med påstand om, bl.a., brudd på art. 10.

EMD legger raskt til grunn at det foreligger et inngrep og at inngrepet var foreskrevet i lov. Hva gjelder inngrepets legitime mål, uttaler domstolen at «it is only in exceptional circumstances that a measure proscribing statements criticising the acts or omissions of an elected body such as a council can be justified with reference to «the protection of the rights and reputation of others», men at domstolen er villig til å anta at målet er legitimt i dette tilfellet, da det avgjørende spørsmålet blir om inngrepet var nødvendig i et demokratisk samfunn (avsn. 50).

Domstolen påpeker deretter at inngrep i politikeres ytringsfrihet «call for the closest scrutiny on the part of the Court», og at pressens ytringsfrihet, innenfor grensene av god tro etablert av EMDs rettspraksis, er avgjørende for demokratiet (avsn. 53). Domstolen påpeker videre at ytringene omhandlet et kommunestyre, og at grensene for akseptabel kritikk er enda videre når det gjelder myndighetene enn hva de er for politikere eller privatpersoner (avsn. 54). Det vektlegges også at, som politikere og medlemmer av pressen, hadde klagerne rett til å bringe informasjon om en sak av allmenn interesse til offentligheten gjennom pressen (avsn. 55).

Det påpekes deretter at nasjonaldomstolene hadde lagt til grunn at klagernes ytringer var faktaytringer, ikke meningsytringer, og at «in assessing whether there was a «pressing social

---

⁴⁴ Case of Lombardo and Others v. Malta [J] 2007, no. 7333/06.

need» capable of justifying interference with the exercise of freedom of expression, a careful distinction needs to be made between facts and value judgements» (avsn. 58). Domstolen kommer til at klagerens ytringer besto i to påstander, hvor den første kan tolkes på flere måter, men «even assuming that it was not a value judgement, the interpretation given by the applicants is not manifestly unreasonable». Den andre påstanden var klart en meningsytring, og «nothing shows that the value judgements were not made in good faith» (avsn. 59).

Avslutningsvis uttaler domstolen at «the distinction between statements of fact and value judgements is of less significance in a case such as the present», da politikere og journalister bør ha adgang til å kritisere en lokal myndighet som en del av «a lively political debate», «even where the statements made may lack a clear basis in fact» (avsn. 60), og at oppreisningserstatningen idømt klagerne kan ha en nedkjølende effekt på den offentlige debatten til tross for den lave summen (avsn. 61).

EMD kommer enstemmig til at det forelå brudd på art. Dommen er interessant, da den inneholder en av de klareste uttalelsene fra EMD om grensene for faktaytringer, nemlig at ytrer må basere seg på en tolkning av fakta som ikke er åpenbart urimelig (manifestly unreasonable). Videre fremstår uttalelsen om at ytringer, gitt som en del av en opphetet debatt, ikke krever det samme faktagrunnlaget som ellers, som en rimelig sikkerhetsventil mot misbruk av prinsippet om at selv meningsytringer krever et tilstrekkelig faktagrunnlag. Hvor stor vekt det skal legges på at EMD spesifiserer at dette gjelder på lokalt nivå er usikkert, og det er grunn til å anta at det samme vil gjelde på debatter på nasjonalt nivå.

Case of *Brzezinski v. Poland*⁴⁵

Avgjørelsen i *Brzezinski v. Poland* (*Brzezinski*) er bare utgitt på fransk, og har blitt oversatt til engelsk via et oversettelsesprogram.⁴⁶ Da denne oversettelsen ikke er en autentisk oversettelse, utgitt av EMD, har den ikke det autoritative grunnlaget til andre dommer fra EMD med offisielle engelske oversettelser. Det vil derfor ikke siteres direkte fra dommen, men bare gis generelle beskrivelser av domstolens uttalelser.

Faktum i saken var at klager, som sto til valg som kommunestyremedlem, og en annen, publiserte en brosjyre som en del av klagers valgkampanje, hvor de fremmet kritikk mot det daværende kommunestyret og ordføreren. Kritikken omhandlet i hovedsak manglende handleevne fra disse, og trakk frem flere problemer i kommunen som ikke hadde blitt løst. Det ble også hintet til at ordføreren og kommunestyret hadde inngått en type avtale med hensikt å berike seg selv. Brosjyren omtalte også pågående politietterforskninger mot medlemmer av kommunestyret for maktmisbruk. Ordføreren og et kommunestyremedlem

---

⁴⁵ Case of *Brzezinski v. Poland* [J] 2019, no. 47542/07.

⁴⁶ www.translate.google.com.

saksøkte klager for ærekrenkelse, som ble dømt til å slutte å dele ut brosjyren, publisere en unnskyldning i to lokale aviser, og betale 5000 PLN til veltedighet og 360 PLN til saksøkerne for saksomkostninger. Klager anket saken, men tapte. Klager brakte deretter saken inn for EMD, med påstand om, bl.a., brudd på art. 10.

Domstolen starter med å legge til grunn at dommen mot klager utgjorde et inngrep i art. 10, og at inngrepet var foreskrevet i lov. Spørsmålet var derfor om inngrepet var nødvendig i et demokratisk samfunn (avsn. 46-47). Domstolen påpeker deretter at styringen av en kommune klart er et tema av allmenn interesse som klager hadde rett til å kommentere på. Videre var de omtalte personene politiske kandidater, og grensene for akseptabel kritikk var derfor videre enn for privatpersoner. Klager representerte også en annen politisk gruppe enn de omtalte personene, og ytringene måtte derfor analyseres som ytringer fra en politisk opposisjon, hvor staten har svært liten skjønnsmargin hva gjelder inngrep (avsn. 53-54).

Deretter uttaler domstolen at de er enig med nasjonaldomstolene om koblingen mellom klagers ytringer og valgperioden som pågikk på samme tid, og aksepterer at det er nødvendig å slåss mot spredningen av falsk informasjon om politiske kandidater for å opprettholde kvaliteten til den offentlige debatten i valgperioden. Likevel er det også viktig i valgperioder at alle typer informasjon får sirkulere fritt (avsn. 55).

Domstolen påpeker deretter at vurderingen av om klager baserte ytringene sine på tilstrekkelig presis og troverdig informasjon i hovedsak ligger til de nasjonale domstolene, da disse er bedre plassert enn en internasjonal domstol for å vurdere de faktuelle omstendighetene ved saken. EMD vil derfor begrense seg til å vurdere om de nasjonale myndighetene har foretatt sine vurderinger i tråd med prinsippene i art. 10 og EMDs rettspraksis. Domstolen finner deretter at det ikke er klart av nasjonaldomstolens avgjørelse om det ble vurdert om klagers ytringer var basert på tilstrekkelig troverdig informasjon eller om klager hadde vært i god tro om ytringenes sannhet, da nasjonaldomstolen, uten å nøle, la til grunn at ytringene var løgn og skadet de omtaltes rykte. Det uttales deretter at, da ytringene var en del av en debatt av allmenn interesse, kunne det ikke kreves at klager demonstrerte sannheten i ytringene, og at strengere krav enn god tro ikke var i tråd med EMDs rettspraksis (avsn. 56-58).. Avslutningsvis påpeker domstolen at de kumulative effektene av nasjonaldomstolens avgjørelse kunne medføre en nedkjøling av den offentlige debatten (avsn. 61).

Resultatet ble at det forelå et brudd på art. 10 og dommen er enstemmig. Avgjørelsen i *Brzezinsky* er viktig, da EMD klart uttaler at det er nødvendig for nasjonale myndigheter å begrense spredningen av falsk informasjon i valgperioder. Sett i lys av den etterfølgende uttalelsen om viktigheten av at alle typer informasjon må få sirkulere fritt i samme periode, kan dette tolkes som at usann informasjon ikke har det samme beskyttelsesnivået som annen informasjon, men at det skal foreligge en svært høy terskel, og et høyt nivå av

sikkerhet fra nasjonale myndigheter om at informasjonen er usann, før inngrep kan aksepteres. Om det samme prinsippet også kan anvendes utenfor valgperioder vil diskuteres i avslutningen.

Case of Udovychenko v. Ukraine⁴⁷

Faktum i saken *Udovychenko v. Ukraine* (*Udovychenko*) var at klager, i 2008, var vitne til en bilulykke hvor en ung kvinnelig fotgjenger ble påkjørt. Noen dager senere, mens klager besøkte offeret på sykehuset, ble klager spurt om påkjørselen av journalister som dekket saken, og fortalte at B's sønn hadde kommet ut sjåførdøren etter påkjørselen. Saken ble dekket av flere medier, og klagers kommentar ble delt, både i tekst- og videoformat. Under politietterforskningen viste det seg at det ikke var B's sønn som hadde kjørt bilen. B og sønnen gikk derfor til søksmål mot klager med påstand om ærekrenkelse, og klager ble dømt til å betale 50.000 UAH i erstatning, og til å foreta en offentlig tilbaketrekning av kommentaren. Klager ble i tillegg dømt til å betale saksomkostninger. Fordi klager hadde en månedslønn på ca. 1834 UAH, tok tilbakebetalingen rundt 6 år. Staten tok utlegg i 20 prosent av lønnen til klager, og klager ble også nektet å reise ut av landet, i hele denne perioden. Klager anket saken, men endte med samme dom i øverste instans. Klager tok deretter saken til EMD med påstand om brudd på, bl.a., art. 10.

I avgjørelsen starter domstolen med å legge til grunn at det foreligger et inngrep, og at inngrepet var foreskrevet i lov. Domstolen går deretter videre til å vurdere om inngrepet var nødvendig i et demokratisk samfunn, og starter med å påpeke at «the applicant's comment concerned a road accident in which a young woman had been severely injured» og at påkjørselen hadde «triggered interest at the local level». Det legges derfor til grunn at ytringen «concerned a matter of public interest» (avsn. 42). Domstolen påpeker også at klagers kommentar «suggested that B.'s son was among the persons involved in that accident», og at kommentaren derfor var «potentially capable of affecting [their] reputation» (avsn. 43).

Domstolen kommenterer deretter på de nasjonale domstolenes karakterisering av kommentaren som en faktaytring, og at de derfor hadde krevd at klager førte bevis for ytringen, også kjent som «presumption of falsity». Det påpekes at «the presumption of falsity of statements of fact, requiring the author to demonstrate the truth, does not necessarily contravene the Convention provided that the defendant is allowed a realistic opportunity to prove that the statement was true» (avsn. 44). Her ser vi at EMD differensierer mellom denne saken, hvor det er ytrer som er opphavet til informasjonen eller idéen, og prinsippet i både *Thorgeir Thorgeirson* og *Lingens*, hvor å kreve at ytrer fører bevis for videreformidlet informasjon eller idéer i seg selv ble ansett å bryte med art. 10. Det er

---

⁴⁷ Case of Udovychenko v. Ukraine [J] 2023, no. 46396/14.

altså en klar forskjell mellom ytringer en selv er opphav til, og ytringer som videreformidler informasjon eller idéer, i måten EMD vurderer om ytrer kan pålegges å føre bevis for sine ytringer. Domstolen begrenser deretter virkningen av uttalelsen ved å legge til grunn at ytrere «who was clearly involved in a public debate on an important issue should not be required to fulfil a more demanding standard than that of due diligence», da dette effektivt vil fjerne beskyttelsen ytrer har etter art. 10.

Domstolen aksepterer nasjonaldomstolens vurdering av kommentaren som en faktaytring, men vektlegger at denne var «a declaration of the applicant's personal perception of what she had witnessed at the scene», og at, i de spesifikke omstendighetene i denne saken, kunne ikke klager «been expected to prove that what she believed she had seen with her own eyes had indeed taken place», og at vurderingen derfor må bli om klager «acted in good or bad faith when making her comment» (avsn. 45). EMD differensierer her videre, og legger til grunn at det er en forskjell på hvilke krav som kan ilegges øyevitner, og hvilke krav som kan ilegges andre personer, hva gjelder å føre bevis for sine ytringer. Det kan derfor antas at personer i tilsvarende situasjoner som øyevitner også bare må godtgjøre at de var i god tro om ytringens sannhet.

I vurderingen av klagers gode tro, vektlegger domstolen at det ikke var påstått at ytrers hensikt var å krenke B og at de nasjonale domstolene ikke hadde forsøkt å fastslå klagers hensikt (avsn. 46). Videre vektlegges det at kommentaren var gitt i kort tid etter ulykken på oppfordring fra journalister, lenge før politietterforskningen var ferdig, og at klager ikke brukte «any insulting or offensive remarks about the claimants or adopt any stance as regards the guilt of any of the persons involved», men bare gjenfortalte sin opplevelse av situasjonen (avsn. 47). At klager hadde gitt samme informasjon til politiet, med fare for straffeforfølgelse dersom usanne opplysninger ble gitt, og at ingen kriminell etterforskning var startet om opplysningene, talte også for klagers gode tro. Domstolen kommer derfor til at klager var i god tro om sannheten av ytringen, og uttaler at «in the absence of any allegation of bad faith in the applicant's part, to require her to prove the truthfulness of her statement [...] – a requirement that would have been very difficult, if not impossible to fulfill – was not consistent with the principles laid down in the Court's case-law». Domstolen kommer derfor til at inngrepet ikke var nødvendig i et demokratisk samfunn.

Resultatet ble brudd på art. 10, og avgjørelsen var enstemmig. Avgjørelsen viser at prinsippet med fakta- og meningsytringer fortsatt blir utviklet av domstolen, og at det ikke er helt klart i hvilke situasjoner det kan kreves at ytrer fører bevis for ytringene, og i hvilke tilfeller det bare kan kreves at ytrer var i god tro. Forbudet mot å kreve at ytrer fører bevis for sine ytringer, slik det er uttalt i *Lingens*, er dermed ikke lenger absolutt. Det er også klart at EMD legger stor vekt på hvordan ytringen legges frem, og hva hensikten med ytringen må antas å være.

2. Drøftelse og konklusjon

I denne delen av oppgaven vil de ulike prinsippene avdekket gjennom analysen presenteres, før det gjøres en vurdering av hvordan disse prinsippene kan tolkes på et mer generelt og overordnet nivå. Oppgavens problemstillinger vil deretter drøftes i lys av disse vurderingene og forsøkes besvart.

For å opprettholde en oversiktlig struktur vil prinsippene som presenteres her sorteres under det av de vilkårene for legitime inngrep, slik disse er fastsatt i *Lingens*, hvor det mest naturlig hører til.

Hovedregel for legitime inngrep

Som kommer frem av EMDs gjennomgang i *Lingens*, må et inngrep oppfylle tre vilkår for å være legitimt; det må være foreskrevet i lov, ha et legitimt formål og være nødvendig i et demokratisk samfunn. Vilkåret «fastsatt i lov» er basert på klarhetskravet EMD stiller til lovteksten. Dette vilkåret anses utenfor oppgaven rammer, og vil ikke vurderes her. Drøftelsen vil derfor fokusere på vilkårene «legitimt formål» og «nødvendig i et demokratisk samfunn».

Legitimt formål

Vurderingen av om inngrepet har et legitimt formål legges liten vekt på i avgjørelsene til EMD. I hovedsak ser domstolen ut til å akseptere nasjonalstatens anførsler om at målet var legitimt så lenge det påståtte målet kan utledes av EMK art. 10(2). Som vi ser i *Lombardo*, aksepterer domstolen statens påståtte legitime mål, selv om de uttrykket tvil om legitimiteten, og velger å heller vurdere inngrepet etter vilkåret «nødvendig i et demokratisk samfunn». Det kan derfor antas at EMD vil akseptere nasjonalstatens påståtte mål som legitimt, så lenge dette kan leses ut av EMK art. 10(2), og ikke åpenbart har et annet, illegitimt formål.

Hva gjelder hvilke formål EMD anser legitime, er det verdt å nevne uttalelsen i *Castells*, hvor domstolen gjør det klart at målet «the prevention of disorder» bare gjelder der hvor det er fare for en nedbrytning av den grunnleggende tillitten mellom borgerne og staten, eller mellom forskjellige deler av samfunnet. Å forhindre mindre tilfeller av uorden, som protester, demonstrasjoner eller generell bråk og støy, vil altså ikke være legitime mål.

Videre er det også verdt å nevne *Salov*, hvor EMD aksepterer det å forsørge borgerne med sannferdig informasjon i en valgperiode som et legitimt mål. En tilsvarende uttalelse ser vi i *Brzezinsky*, hvor domstolen aksepterer at å sloss mot spredningen av falsk informasjon i en valgperiode for å opprettholde kvaliteten av den offentlige debatten er nødvendig. Uttalelsen i *Brzezinsky* kommer i vurderingen av «nødvendig i et demokratisk samfunn», men vil også passe i vurderingen av «legitimt formål».

Sett bort fra disse uttalelsene, er fokuset i de fleste avgjørelsene på å «beskytte andres rettigheter», da i hovedsak andres rykte eller privatliv.

i. Når er et formål legitimt?

Som kommer frem over vil det å ivareta andres rykte eller privatliv alltid anses som et legitimt formål. Dette er så åpenbart at EMD, i flere avgjørelser, aksepterer dette som legitimt uten videre. De mer interessante formålene EMD aksepterer som legitime, er ivaretagelsen av den grunnleggende tilliten mellom borgerne og staten, mellom forskjellige deler av samfunnet, og beskyttelsen av valgprosessen fra effekten av falsk informasjon, enten direkte, eller ved å opprettholde kvaliteten til den offentlige debatten i valgperioden.

Disse fire formålene kan alle abstraheres ned til ett enkelt formål; ivaretagelsen av grunnleggende demokratiske systemer og prosesser. Dersom den grunnleggende tilliten mellom borger og stat, eller mellom forskjellige samfunnsledd, forvitrer, forvitrer også grunnlaget for et fungerende demokrati. Og dersom borgerne lures av falsk informasjon om politikerne, eller mister tilliten til den informasjonen de mottar, forvitrer grunnlaget for opplyste demokratiske valg. Ivaretagelsen av grunnleggende demokratiske systemer og prosesser kan derfor anses som et legitimt formål i seg selv. Dette stemmer for øvrig også godt over ens med grunnlaget for, og prinsippet med, EMK, nemlig at menneskerettighetene best ivaretas av «an effective political democracy».⁴⁸

Nødvendig i et demokratisk samfunn

Vilkåret «nødvendig i et demokratisk samfunn» blir forklart på flere forskjellige måter i EMDs rettspraksis. Noen ganger forklares vilkåret som at staten må bevise at det foreligger et «presserende sosialt behov» for inngrepet, og andre ganger som at inngrepet må være «proporsjonalt med det legitime målet». I noen tilfeller legges også vilkåret til grunn uten videre forklaring eller utpensling. Tre eksempler på dette er avgjørelsene i *Lingens*, *Oberschlick* og *Udovychenko*, som alle dreier seg om ærekrenkelser. I *Lingens* brukes både «presserende sosialt behov» og «proporsjonalt med det legitime målet» for å forklare vilkåret. I *Udovychenko* brukes bare «proporsjonalt med det legitime målet», mens i

---

⁴⁸ Ibid. note 1, preamble.

Oberschlick legger domstolen «nødvendig i et demokratisk samfunn» til grunn i seg selv, uten videre utdypning. Da det ikke kan sees at EMD har gitt noen forklaring på hvorfor vilkåret ikke gis samme forklaring hver gang, og det ikke er noen presis praksis på hvordan disse anvendes, er det mest sannsynlig å anta at vilkåret «nødvendig i et demokratisk samfunn» alltid vil inneholde undervilkårene «presserende sosialt behov» og «proporsjonalt med målet». Prinsippene identifisert under hovedvilkåret vil derfor sorteres under det undervilkåret hvor de fremstår som mest naturlig tilhørende.

i. Presserende sosialt behov

Hva gjelder vilkåret «presserende sosialt behov», uttaler domstolen i *Lingens* at statene har en viss skjønnsmargin når det gjelder å identifisere et presserende sosialt behov, men at det er EMD som i siste instans avgjør om behovet var tilstrekkelig presserende. I vurderingen av om det eksisterte et slikt behov, ser vi at EMD fastsetter et par prinsipper.

a. Offentlige personer og myndighetene

I *Lingens*, *Salov* og *Brzezinsky* legger domstolen til grunn at politikere må akseptere mer enn privatpersoner hva gjelder ytringer som negativt påvirker deres rykte eller privatliv. I *Castells*, *Thorgeirsson* og *Lombardo* legges det til grunn at det samme gjelder for statlige og lokale myndigheter, men i enda større grad. For staten begrunnes dette med at et demokratisk system er avhengig av at statens handlinger er underlagt den største graden av granskning. For politikere er dette begrunnet med at disse selv har valgt å plassere seg i offentlighetens søkelys, og derfor må akseptere et større nivå av granskning av, og fokus på, deres handlinger, både som offentlig person og som privatperson. EMD velger likevel å differensiere mellom ytringer rettet mot politikere i deres offentlige rolle, og ytringer rettet mot politikere som privatpersoner, i vurderingen av hvor grensene for det akseptable plasseres. Dette vil også gjelde, om enn i noe mindre grad, for andre personer som har valgt å plassere seg i offentlighetens søkelys, som journalister, forfattere, organisasjonsledere og kjendiser, men i noe mindre grad, da disse persongruppene ikke tar sikte på demokratisk valgte lederskapsroller. Disse uttalelsene kan derfor, på et mer overordnet og generalisert nivå, tolkes som at terskelen for å identifisere et presserende sosialt behov er vesentlig høyere når ytringen omhandler statlige eller kommunale styringsmakter eller noen som arbeider på dissers vegne, eller omhandler en person som selv har valgt å stille seg i offentlighetens søkelys.

b. Tema av allmenn interesse

I *Lingens*, *Thorgeirsson*, *Brzezinsky* og *Udovychenko* ser vi at EMD legger vekt på i hvor stor grad ytringen var av allmenn interesse eller ikke. Jo viktigere ytringen er for offentligheten, jo mer skal til før domstolen anser den som uakseptabel. Dette er kanskje mest tydelig i *Thorgeirsson*, hvor domstolen først påpeker at ytrer hadde rapportert på historier og rykter

om politivold, altså informasjon som ikke var bekreftet sann, men kommer til at ytringene var akseptable, da de var en del av en debatt av stor allmenn interesse. Mer generelt kan disse uttalelsene tolkes slik at dersom det ytringen omhandler et tema av allmenn interesse, er terskelen for å identifisere et presserende sosialt behov høyere enn ellers.

c. Del av en opphetet offentlig debatt

I *Lombardo* uttaler domstolen i klartekst at, dersom en ytring er en del av en opphetet offentlig debatt, skal det svært mye mer til for å finne ytringen uakseptabel, selv dersom ytringen mangler et klart faktagrunnlag. Dette begrunnes med at alle statens borgere, men spesielt politikere og journalister, må ha adgang til å kritisere statlige og lokale myndigheter som en del av slike opphetede debatter. Denne uttalelsen bør ikke tolkes for vidt, men heller forstås som et unntak fra den generelle regelen om en minimum av faktagrunnlag for ytringer, som tas opp under. Uttalelsen kan likevel generaliseres dit hen at det er en høyere terskel for å identifisere et presserende sosialt behov dersom ytringen er en del av en debatt med høyt tempo og/eller et røft ordskifte.

d. Ivaretakelsen av grunnleggende demokratiske systemer og prosesser

Uttalelsen i *Brzezinsky* om at å slåss mot spredningen av falsk informasjon i en valgperiode for å opprettholde kvaliteten på den offentlige debatten er, som nevnt over, tatt inn under vurderingen av «presserende sosialt behov». Selv om denne uttalelsen retter seg mot å påse at velgerne kan stole på den informasjonen de mottar i valgperioden, kan uttalelsen, som i drøftelsen av legitime formål over, også her tolkes som å gjelde ivaretakelsen av grunnleggende demokratiske systemer og prosesser. Forskjellen mellom vurderingen av «presserende sosialt behov» og «legitimt formål», blir at det her må peke på en spesifikk risiko for at den aktuelle ytringen kan forvitre disse systemene og prosessene. Denne uttalelsen kan derfor tolkes slik at å ivareta grunnleggende demokratiske systemer og prosesser vil et presserende sosialt behov dersom staten kan peke på en spesifikk risiko for at disse kan forvitre som et resultat av ytringen.

e. Ivareta andres rykte eller privatliv

I *Udovychenko* uttales det at å ivareta andres rykte eller privatliv vil være et presserende sosialt behov dersom det er en klar kobling mellom ytringen og skaden på den andres rykte eller privatliv. Denne uttalelsen må leses i lys av uttalelsen i *Oberschlick*, hvor domstolen vektlegger at ytringen var sann. Videre må uttalelsen ses i sammenheng med uttalelsene om politikere, myndighetene og andre offentlige personer. Uttalelsen kan derfor generaliseres slik at det terskelen for å finne et presserende sosialt behov er lavere dersom det er en klar kobling mellom ytringen og den potensielle skaden på den andres rykte eller privatliv, men at denne terskelen må modifieres av ytringens grad av sannhet og hvem ytringen omhandler.

ii. Proporsjonalt med det legitime målet

Som nevnt over er ikke EMD alltid like tydelige på når og hvor de foretar proporsjonalitetsvurderinger. I de fleste avgjørelsene hvor proporsjonalitet ikke nevnes, kan man likevel lese denne vurderingen ut av teksten. Proporsjonalitetsvurderingen baserer seg på om inngrepet var det minste inngrepet som var mulig for å foreta, men som også oppfyller målet. Hvor store inngrep som aksepteres kan påvirkes av flere prinsipper.

a. Ytrers gode tro

I *Lingens*, *Lombardo*, *Brzezinsky* og *Udovychenko* vektlegges det om ytrer var i god tro eller ikke angående sannheten til ytringen. Dette har i flere avgjørelser blitt lagt til grunn som det maksimale staten kan kreve fra ytreren av bevis for ytringens sannhet. Her kan det være at rettstilstanden er i endring; det uttales nemlig i *Udovychenko* at det ikke nødvendigvis bryter med EMK art. 10 å kreve at ytrer beviser sannheten i ytringen, men bare dersom ytrer gis en realistisk mulighet til dette. Mer generelt blir derfor terskelen for å finne inngrepet proporsjonalt høyere, jo mer i «god tro» ytrer var om sannheten i ytringene.

b. Meningsytringer og faktaytringer

I alle avgjørelsene til EMD gjøres det en vurdering av om det foreligger en meningsytring (value judgement) eller en faktaytring (statement of fact). Denne vurderingen er ikke alltid uttalt; noen ganger legges det enkelt til grunn at ytringen var en meningsytring, som i *Castells*, eller en faktaytring, som i *Thorgeirsson*. Forskjellen mellom disse er at meningsytringer er basert på ytrers egne meninger og oppfatninger, altså subjektiv informasjon. EMD uttaler i *Lingens* at meningsytringer ikke kan føres bevis for, men at det kreves et minimumsgrunnlag av korrekt faktisk informasjon for at en meningsytring skal anses akseptabel. Inngrep mot meningsytringer er dermed ikke alltid og automatisk disproporsjonalt med målet, men terskelen for et proporsjonalt inngrep mot meningsytringer er svært høy.

Faktaytringer er derimot ytringer basert på beviselige fakta, altså objektiv informasjon. Utgangspunktet er at ytrer må være i god tro hva gjelder faktumets sannhet. Hva som skal til for å anse ytrer for å være i god tro avhenger bl.a. av omstendighetene. I *Udovychenko* kom EMD til at ytrer var i god tro, selv om det gjaldt en objektivt usann faktaytring, da ytringen var basert på ytrerenes opplevelse på tidspunktet. Det ville kanskje vært mer naturlig å anse ytringen som en meningsytring, da den var basert på ytrers subjektive oppfatning, men domstolen ser ut til å foretrekke å avgjøre typen ytring basert på hvordan ytringen formuleres, og heller gjøre unntak fra hovedregelen når denne slår ut feil. Inngrep mot objektivt ukorrekte faktaytringer vil derfor i utgangspunktet være proporsjonalt, dersom ytrer ikke var i god tro.

c. Ytrers hensikt

Ytrers hensikt vektlegges også i proporsjonalitetsvurderingen. I *Thorgeirsson* vektlegges det at ytrer ikke hadde som hensikt å skade ryktet til politiet med ytringen sin, mens det i *Udovychenko* vektlegges at nasjonaldomstolen ikke hadde forsøkt å fastslå ytrers hensikt. Generelt kan det antas at dersom ytrer ikke hadde til hensikt å skade, vil terskelen for å finne inngrepet proporsjonalt være høyere. Samtidig må det antas at dette også vil gjelde motsatt vei, og at dersom ytrer hadde slik hensikt, ville terskelen vært lavere enn normalt.

d. Informasjonens opphav

Et generelt unntak fra alle de over nevnt vurderingstemaet har man når ytrer ikke er opphavet til informasjonen som blir delt. I *Salov* uttaler EMD at EMK art. 10 ikke setter grenser for videreformidling av mottatt informasjon, selv om ytrer har sterk grunn til å tvile på informasjonens sannhet. I disse tilfellene vil det altså ikke spille noen rolle om ytrer var i god tro, om det var en menings- eller faktauttalelse, eller hva ytrer hadde som hensikt. Det er likevel grunn til å anta at dette unntaket ikke vil gjelde dersom ytrer faktisk visste at informasjonen var usann, selv om ytrer bare videreformidlet mottatt informasjon. Denne antakelsen er likevel usikker, da domstolen ikke har uttalt seg om dette.

e. Typen inngrep, størrelse og effekt

I *Lingens* uttaler domstolen at staten må utvise forsiktighet med valget av typen inngrep, da ethvert inngrep vil utgjøre en form for sensur, som vil kunne ha en nedkjølende effekt på den offentlige debatten. I *Castells* uttaler domstolen at staten må utvise tilbakeholdenhet ved fastsettelse og ileggelse av strafferettslige reaksjoner, da disse av sin natur vil være mer inngripende. Dette gjelder spesielt der hvor andre inngrep er mulige. Disse uttalelsene reflekteres også i *Brzezinsky*.

Konklusjon

i. Hovedproblemstilling: Kan staten gjøre inngrep i ytringsfriheten i tilfeller hvor ytringen består av desinformasjon med skadehensikt?

Som har kommet frem i gjennomgangen over, aksepterer EMD i stor grad nasjonalstatens påståtte formål som legitimt, så lenge dette formålet er i tråd med EMK art. 10(2), og velger heller å fokusere på om inngrepet er «nødvendig i et demokratisk samfunn». I denne vurderingen er det mange mulige vurderingstemaer, og hvilke som legges til grunn er avhengig av sakens faktum. Likevel er det noen vurderingstemaer som alltid vil kunne vektlegges, nemlig ytrers gode tro og ytrers hensikt. Dersom definisjonen på «desinformasjon med skadehensikt» legges til grunn, altså at det dreier seg om «en ytring

som inneholder én eller flere usannheter ytrer visste var usanne, spredd med hensikt å skade noe eller noen», fremstår det som rimelig å anta, basert på den analyserte rettspraksisen og prinsippene fastsatt over, at EMK art. 10 ikke vil sette begrensninger for statens adgang til å gjøre inngrep i ytrers ytringsfrihet. Det kan selvsagt tenkes at det finnes unntak, f.eks. at unntaket om mottatt informasjon, uttalt i *Salov*, også får anvendelse på informasjon ytrer visste var usann, men dette antas å være svært usannsynlig. Det faktum at meningsuttalelser krever et minimumsgrunnlag av faktisk informasjon som ytrer var i god tro om sannheten av, tilsier at ytringer hvor ytrer visste informasjonen var usann må kunne gjøres inngrep mot.

Konklusjonen på oppgavens hovedproblemstilling blir derfor at staten vil kunne gjøre inngrep i ytringsfriheten dersom ytrer visste informasjonen var usann og hadde skadehensikt med denne.

ii. Underproblemstilling: Kan staten gjøre inngrep i ytringsfriheten i tilfeller hvor ytringer inneholder én eller flere usannheter?

Opgavens underproblemstilling går det ikke an å gi ett enkelt svar på. Som analysen av EMDs rettspraksis og gjennomgangen over viser, avhenger svaret av en kombinasjon av svært mange vurderingstemaer. Det er også verdt å påpeke at EMD historisk har vist seg lite villige til å innskrenke beskyttelsen etter EMK art. 10 annet enn i de mest åpenbare og skadelige tilfellene. Mindretallsuttalelsene i *Salov* og *Thorgeirsson* kan indikere at usannheter, spesielt der hvor ytrer var klar over usannheten, eller ikke var i tilstrekkelig god tro om at ytringen var sann, vil ha et lavere beskyttelsesnivå enn andre ytringer, men dette har enda ikke blitt lagt til grunn i et ratio decidendi fra domstolen. Videre må det også nevnes at EMD er lite trolig å akseptere inngrep i ytringsfriheten for å stanse spredningen av usann informasjon i seg selv. Ytringen vil derfor sannsynligvis måtte ha et reelt skadepotensiale for at inngrep skal være akseptable.

Konklusjonen på oppgavens underproblemstilling blir derfor at staten vil kunne gjøre inngrep i tilfeller hvor ytringer inneholder én eller flere usannheter, men at denne adgangen er svært begrenset og er beholdt de mest åpenbare tilfellene av usanne ytringer med skadepotensiale.

Avslutning

I denne oppgaven har jeg forsøkt å svare på hvilken adgang staten har til å begrense spredningen av desinformasjon etter EMK art. 10, gjennom en analyse av relevant rettspraksis fra EMD. Jeg har også prøvd å besvare det mer generelle spørsmålet om hvilken adgang staten har til å begrense spredningen av usann informasjon generelt. Svaret på det

første spørsmålet er at staten har adgang til å begrense spredningen av desinformasjon i de tilfellene hvor ytrer visste at informasjonen var usann og hadde skadehensikt med ytringen. Hva gjelder det andre spørsmålet, er det ikke mulig å gi ett enkelt svar, da det er svært mange faktorer som kan vektlegges ved vurderingen. Svaret blir derfor at staten har en adgang til å begrense spredningen av usann informasjon, men at denne er svært begrenset og er forbeholdt de mest åpenbare tilfellene av usann informasjon med skadepotensiale.

Litteraturliste

Artikler fra internett

- Canadian Constitution Foundation nettside, <https://theccf.ca/victory-for-canadian-constitution-foundation-court-strikes-down-election-censorship-law/>, besøkt 22.2.2023 kl. 11:28.
- Center for Strategic and International Studies nettside, <https://www.csis.org/blogs/brexit-bits-bobs-and-blogs/did-russia-influence-brexit>, besøkt 2.4.2023 kl. 15:22.
- Centre for Constitutional Studies nettside, <https://www.constitutionalstudies.ca/2021/08/can-the-government-prohibit-the-spread-of-falsehoods-in-an-election/>, besøkt 6.2.2023 kl. 13:31.
- Datatilsynets nettside, <https://www.datatilsynet.no/regelverk-og-verktoy/lover-og-regler/avgjorelser-fra-datatilsynet/2019/hoyre-far-irettesettelse-for-behandling-av-personopplysninger-i-valgkamp/>, besøkt 15.2.2023 kl. 15:46.
- EU Observer nettside, <https://euobserver.com/opinion/145062>, besøkt 9.3.2023 kl. 12:39.
- European Commission nettside, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_19_2914, besøkt 9.3.2023 kl.12:40.
- European Parliament nettside, <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20220304IPR24790/eu-must-prepare-better-to-fight-off-foreign-interference-and-disinformation>, besøkt 17.1.2023 kl. 15:20.
- European Platform for Democratic Elections nettside, <https://www.epde.org/en/news/details/moldova-before-the-runoff-elections-smear-campaigning-disinformation-and-accusations-of-voter-fraud.html>, besøkt 10.3.2023 kl. 16.21.
- Faktisk.no nettside, <https://www.faktisk.no/artikler/Og4px/konspirasjonsteorier-dominerer-vaksinediskusjonen-pa-facebook>, besøkt 10. mars 2023 kl. 16.51.
- The First Amendment Encyclopedia nettside, <https://www.mtsu.edu/first-amendment/article/889/actual-malice>, besøkt 9.2.2023 kl. 14:46.
- First Draft News nettside, <https://firstdraftnews.org/articles/fake-news-complicated/>, besøkt 2.3.2023 kl. 15:18.
- Forskning.no nettside, <https://forskning.no/covid19-innvandring-vaksiner/feilinformasjon-og-konspirasjonsteorier-kan-ha-gjort-at-faerre-innvandrere-tok-covid-19-vaksine/2170478>, besøkt 10. mars 2023 kl. 16.56.
- Freedom House nettside, <https://freedomhouse.org/country/poland/freedom-world/2023>, besøkt 21.04.2023 kl. 16:26.
- The Guardian nettside, <https://www.theguardian.com/world/2020/jul/21/just-what-does-the-uk-russia-report-say-key-points-explained>, besøkt 21.04.2023 kl. 13:16.

- The Guardian nettside, <https://www.theguardian.com/world/2023/feb/15/revealed-disinformation-team-jorge-claim-meddling-elections-tal-hanan>, besøkt 16.2.2023 kl. 16:57.
- Internet Policy Review nettside, <https://policyreview.info/articles/news/germany-amending-its-online-speech-act-netzdg-not-only/1464>, besøkt 1.12.2022 kl. 15:15.
- Radio Free Europe Radio/Radio Liberty nettside, <https://www.rferl.org/a/moldova-sandu-smears-orthodox-church-pro-eu-candidate-russia/28108474.html>, besøkt 15.2.2023 kl. 15:42.
- Scientific America nettside, <https://www.scientificamerican.com/article/antivaccination-parents-dig-in-heels-even-after-receiving-medical-info/>, besøkt 21.04.2023 kl. 14:26.
- Strasbourg Observers nettside, <https://strasbourgobservers.com/2019/08/08/brzezinski-v-poland-fine-over-false-information-during-election-campaign-violated-article-10/>, besøkt 2.2.2023 kl. 15:46.

Avgjørelser fra den Europeiske Menneskerettighetsdomstolen

- Case of Ahmed and Others v. the United Kingdom [J] 1998, no. 22954/93, ECHR 1998-VI.
- Case of Animal Defenders International v. the United Kingdom [GC] 2013, no. 48876/08, ECHR 2013-II (extracts).
- Case of Axel Springer AG v. Germany [GC] 2012, no. 39954/08, ECHR:2012:0207JUD003995408.
- Case of Bladet Tromsø and Stensaas v. Norway [GC] 1999, no. 21980/93, ECHR 1999-III.
- Case of Bowman v. the United Kingdom [GC] 1998, no. 24839/94, ECHR 1998-I.
- Case of Braun v. Poland [J] 2014, no. 30162/10, ECHR:2014:1104JUD003016210.
- Case of Brzezinski v. Poland [J] 2019, no. 47452/07, ECHR:2019:0725JUD004754207.
- Case of Castells v. Spain [J] 1992, no. 11798/85, Series A no. 236.
- Case of Centro Europa 7 S.r.l. and Di Stefano v. Italy [GC] 2012, no. 38433/09, ECHR 2012-III.
- Case of Communist Party of Russia and Others v. Russia [J] 2012, no. 29400/05, ECHR:2012:0619JUD002940005.
- Case of De Haes and Gijssels v. Belgium [J] 1997, no. 19983/92, ECHR 1997-I.
- Case of Delfi AS v. Estonia [GC] 2015, no. 64569/09, ECHR 2015-II.
- Case of Éditions Plon v. France [J] 2004, no. 58148/00, ECHR 2004-IV.
- Case of Editorial Board of Pravoye Delo and Shtekel v. Ukraine [J] 2011, no. 33014/05, ECHR 2011-II (extracts).
- Case of Filipovic v. Serbia [J] 2007, no. 27935/05, ECHR:2007:1120JUD002793505.
- Case of Handyside v. the United Kingdom [P] 1976, no. 5493/72, Series A no. 24.

- Case of Informationsverein Lentia and Others v. Austria [J] 1993, no. 13914/88; 15041/89; 15717/89; 15779/89; 17207/90, Series A no. 276.
- Case of Jersild v. Denmark [GC] 1994, no. 15890/89, Series A no. 298.
- Case of Kita v. Poland [J] 2008, no. 57659/00, ECHR:2008:0708JUD005765900.
- Case of Kurski v. Poland [J] 2016, no. 26115/10, ECHR:2016:0705JUD002611510.
- Case of Kwieciën v. Poland [J] 2007, no. 51744/99, ECHR:2007:0109JUD005174499.
- Case of Lingens v. Austria [P] 1986, no. 9815/82, Series A no. 103.
- Case of Lombardo and Others v. Malta [J] 2007, no. 7333/06, ECHR:2007:0424JUD000733306.
- Case of Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete and Index.hu ZRT v. Hungary [J] 2016, no. 22947/13, ECHR:2016:0202JUD002294713.
- Case of Manole and Others v. Moldova [J] 2009, no. 13936/02, ECHR 2009-IV (extracts).
- Case of Mariya Alekhina and Others v. Russia [J] 2018, no. 38004/12, ECHR:2018:0717JUD003800412.
- Case of Markt Intern Verlag GMBH and Klaus Beermann v. Germany [P] 1989, no. 10572/83, Series A no. 165.
- Case of McVicar v. the United Kingdom [J] 2002, no. 46311/99, ECHR 2002-III.
- Case of Melike v. Turkey [J] 2021, no. 35786/19, ECHR:2021:0615JUD003578619.
- Case of Mouvement Raëlien Suisse v. Switzerland [GC] 2012, no. 16354/06, ECHR 2012-IV (extracts).
- Case of Müller and Others v. Switzerland [J] 1988, no. 10737/84, Series A no. 133.
- Case of Nikowitz and Verlagsgruppe News GMBH v. Austria [J] 2007, no. 5266/03, ECHR:2007:0222JUD000526603.
- Case of Norman v. the United Kingdom [J] 2021, no. 41387/17, ECHR:2021:0706JUD004138717.
- Case of Oberschlick v. Austria [P] 1991, no. 11662/85, Series A no. 204.
- Case of Observer and Guardian v. the United Kingdom [P] 1991, no. 13585/88, Series A no. 216.
- Case of Open Door and Dublin Well Woman v. Ireland [P] 1992, no. 14234/88; 14235/88, Series A no. 246-A.
- Case of Pedersen and Baadsgaard v. Denmark [GC] 2004, no. 49017/99, ECHR 2004-XI.
- Case of Perincek v. Switzerland [GC] 2015, no. 27510/08, ECHR 2015-VI (extracts).
- Case of Rekvényi v. Hungary [GC] 1999, no. 25390/94, ECHR 1999-III.
- Case of Salov v. Ukraine [J] 2005, no. 65518/01, ECHR 2005-VIII (extracts).
- Case of Schweizerische Radio- und Fernsehgesellschaft SRG v. Switzerland [J] 2012, no. 34124/06, ECHR:2012:0621JUD003412406.
- Case of Thorgeir Thorgeirson v. Iceland [J] 1992, no. 13778/88, Series A no. 239.
- Case of TV Vest AS and Rogaland Pensjonistparti v. Norway [J] 2008, no. 21132/05, ECHR 2008-V (extracts).

- Case of Udovychenko v. Ukraine [J] 2023, no. 46396/14, ECHR:2023:0323JUD004639614.
- Case of Vajnai v. Hungary [J] 2008, no. 33629/06, ECHR 2008-IV.
- Case of Verein Gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) v. Switzerland [GC] 2009, no. 32772/02, ECHR 2009-IV.
- Case of Vitrenko and Others v. Ukraine [J] 2008, no. 23510/02, ECHR:2008:1216DEC002351002.
- Case of Wingrove v. the United Kingdom [J] 1996, no. 17419/90, ECHR 1996-V.
- Case of Witzsch v. Germany [A] 2005, no. 7485/03, ECHR:2005:1213DEC000748503.
- Case of Wegrzynowski and Smolczewski v. Poland [J] 2013, no. 33846/07, ECHR:2013:0716JUD003384607.
- Case of Harlanova v. Latvia [A] 2003, no. 57313/00, ECHR:2003:0403DEC005731300.

Avgjørelser fra andre domstoler

- Ontario Superior Court of Justice: Canadian Constitution Foundation v. Attorney General of Canada, 2021 ONSC 1224.
- Supreme Court of Canada: Hill v. Church of Scientology of Toronto, [1995] 2 S.C.R. 1130.
- Supreme Court of Canada: R. v. Lucas, [1998] 1 S.C.R. 439.
- United States Supreme Court: United States v. Alvarez, 567 U.S. 709 (2012).

Internasjonale konvensjoner

- Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (European Convention on Human Rights, *EMK*), Roma, 4. November 1950.
- International Covenant on Civil and Political Rights (*ICCPR*), 16. December 1966, entry into force: 23 March 1976.
- International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (*ICESCR*), 16. December 1966, entry into force: 3. January 1976.

Norske lover, forarbeider og rettsavgjørelser

- HR-1993-59-B.
- HR-2021-526-A.
- Lov av 17. mai 1814 Kongeriket Norges Grunnlov (Grunnloven).
- Lov av 21. mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettighetsloven), mrl.
- NOU 1999:27 «Ytringsfrihed bør finde Sted» Forslag til ny Grunnlov § 100.
- NOU 2022:9 En åpen og opplyst offentlig samtale.
- Rt. 1990 s. 257.
- TOSL-2022-154383.

Uttalelser fra internasjonale organisasjoner

- Center for Democracy and Technology «Comments of the Center for Democracy and Technology: To the forthcoming report on disinformation by the United Nations Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression», 2021.
- Council of Europe/European Court of Human Rights: «Guide on Article 10 of the European Convention on Human Rights», 31. august 2022, https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_10_ENG.pdf.
- EMDs infoside om statistikk, <https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=reports&c=>, «Violations by Article and State 1959-2022»: https://echr.coe.int/Documents/Stats_violation_1959_2022_ENG.pdf.
- European Commission «2018 Code of Practice on Disinformation», <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/2018-code-practice-disinformation>.
- European Commission «Communication on the European democracy action plan», COM(2020) 790 final.
- European Commission «The Strengthened Code of Practice on Disinformation 2022», <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/2022-strengthened-code-practice-disinformation>.
- European Commission «Tackling online disinformation», <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/online-disinformation>.
- Forum on Information & Democracy «Working Group on Infodemics: Policy framework» November 2020
- Organization for Security and Co-operation in Europe «Joint declaration on freedom of expression and «fake news», disinformation and propaganda», 2017, FOM.GAL/3/17.
- PEN America «RE: Submission on Disinformation and Freedom of Opinion and Expression», 2021.
- Santa Clara Principles «Santa Clara Principles 2.0», <https://santaclaraprinciples.org/>.
- United Nations General Assembly «Global Media and Information Literacy Week», Resolution adopted by the General Assembly on 25 March 2021, A/RES/75/267.
- United Nations General Assembly, Human Rights Council «Disinformation and freedom of opinion and expression: Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression, Irene Khan», 2021, A/HRC/47/25.
- United Nations Human Rights Committee «General comment No. 34: Article 19: Freedoms of Opinion and Expression», 2011, CCPR/C/GC/34.
- The Virality Project «Memes, Magnets and Microchips: Narrative dynamics around COVID-19 vaccines», v. 1.0.1., 2022, Stanford Digital Repository.

Vitenskapelige artikler og rapporter

- Bjørgul L., Sivertsen E. og Sellevåg S. «Scenarioer for uønsket påvirkning i forbindelse med norske valg», Forsvarets Forskningsinstitutt, 2022, FFI-RAPPORT 22/01424.
- Common M. og Nielsen R. «Submission to UN Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression report on disinformation», Reuters Institute for the Study of Journalism, University of Oxford, 2021.
- Fathaigh R., Helberger N. og Appelman N. «The perils of legally defining disinformation», Internet Policy Review, v. 10(4), 2021.
- Hanson F., O'Connor S., Walker M. og Courtois L. «Hacking Democracies: Cataloguing cyber-enabled attacks on elections», Australian Strategic Policy Institute, Report no. 16/2019.
- Jones K. «Online Disinformation and Political Discourse: Applying a Human Rights Framework», The Royal Institute of International Affairs, Chatham House, Research Paper, International Law Programme, November 2019.
- Katsirea I. ««Fake news»: reconsidering the value of untruthful expression in the face of regulatory uncertainty», Journal of Media Law, v. 10(2), 2018, s. 159-188.
- Krzywon A. «Summary Judicial Proceedings as a measure for Electoral Disinformation: Defining the European Standard», German Law Journal, v. 22(4), 2021, s. 673-688.
- Lewis J. og Ottley B. «New York Times v. Sullivan at 50: Despite Criticism, the Actual Malice Standard Still Provides Breathing Space for Communications in the Public Interest», DePaul Law Review, v. 64(1), 2014, s. 1-64.
- McCoy T. «Logic vs. value judgement in legal and ethical thought», Vanderbilt Law Review, v. 23(6), 1970, s. 1277-1296.
- Mueller R. «Report On The Investigation Into Russian Interference In The 2016 Presidential Election - Volume I of II», U.S. Department of Justice, 2019.
- Nasjonal Sikkerhetsmyndighet «Risiko 2021 – helhetlig sikring mot sammensatte trusler», NSM RISIKO 2021.
- Nasjonal Sikkerhetsmyndighet «Risiko 2023: Økt uforutsigbarhet krever høyere beredskap», NSM RISIKO 2023.
- Newman N., Fletcher R., Schulz A., Andi S. og Nielsen R. «Digital News Report 2020», Reuters Institute for the Study of Journalism, University of Oxford, 2020.
- Sathyanarayana Rao T.S. og Andrade C «The MMR vaccine and autism: Sensation, refutation, retraction and fraud», Indian Journal of Psychiatry, v. 53(2), 2011, s. 95-96.
- Shahbaz A., Funk A., Friedrich P., Vesteinsson K., Baker G., Grothe C., Masinsin M., Vepa M., og Veal T. «Freedom on the Net 2022», Freedom House, 2022, freedomofthenet.org.

- Sivertsen E., Bjørgul L., Lundberg H., Endestad I., Bornbakke T., Kristensen J., Christensen N. og Albrechtsen T. «Uønsket utenlandsk påvirkning? -kartlegging og analyse av stortingsvalget 2021», Forsvarets Forskningsinstitutt, 2022, FFI-RAPPORT 21/02746.
- Sivertsen E., Hellum N., Bergh A. og Bjørnstad A.: «Hvordan gjøre samfunnet mer robust mot uønsket påvirkning i sosiale medier», Forsvarets Forskningsinstitutt, 2021, FFI-RAPPORT 21/01237.
- Zysset A. «Freedom of expression, the right to vote and Proportionality at the European Court of Human Rights: An Internal Critique», International Journal of Constitutional Law, v. 17(1), 2019, s. 230-251.